

Poštnina plačana v gotovini.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

XII.

APRIL 1935

4.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.—.

Posamezna številka stane Din 3.—

Urejuje: Dolfe Schauer

Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova 11/III.

Upravništvo: Kolodvorska ul. 7.

Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič)
Glasilo Zveze kmetских fantov in deklet v Ljubljani.

Tiska „Tiskarna Slatnar“, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Ivan Albrecht: Velikonočna molitev. — Venceslav Winkler: Potoška mladost.
— Joža Likovič: Cvetne butarice. — France Gerželj: Kmetstvo — vstajenje
Evrope? — Janko Furlan: Mladina v tebi je... — Ing. I. Zaplotnik: Zati-
ranje rastlinskih škodljivcev. — Iz Zveze kmetских fantov in deklet. — Kmet-
ski sport. — Ali veš? — Zapiski. — Listnica uredništva. — Uganke.

PUCH

kolesa

so že preko 35 let preizkušeni izdelki. —
Odlikujejo se po kvaliteti, močni in za-
nesljivi konstrukciji, imajo miren in lahek
tek. Pravkar došle nove - **kromirane** -
modele dobite tudi na **ugodna mesečna**
odplačila.

IGN. VOK, Ljubljana

Tavčarjeva ul. 7.

Podružnice: Kranj, Novo mesto, Celje, Miklošičeva 7.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

4.

APRIL 1935

XII.

Velikonočna molitev

Ivan Albreht

*Zastavili smo plug v ledino,
zarezali smo prve brazde:
Da ne opešamo, Gospod, nas okrepčaj,
z orači stopi na strmino!*

*Poglej, kako livade so zelene:
Odkrite grudi zemlja proži soncu
In vse drhti, žari in prosi blagoslova,
mi prosimo Te le dobrote ene:*

*Ki si trpel, se daroval za nas, umrl,
ki v zmagi žive vere si od mrtvih vstal,
daj nam moči in take vere vase,
da je noben več dvom ne bo razdrl'.*

*Zastavili smo plug v ledino:
Da v zmagi s Tabo vstanemo, Gospod,
ponosni, zvesti borci za svoj rod,
ki brazde orjemo v svetlejših dni jasnino.*

Potoška mladost

Venceslav Winkler

Povest

Fant je nekaj zamrmral, nato je odropotal nekaj nepomembnih stavkov. »To ni nič!« je presodil Lovre in izvlekel izpod peči les za obode. Zunaj je deževalo, nekaj bi še lahko napravil, dokler se vreme ne ujasni. Tine je bral sam zase, naposled se je zamislil.

»To je čudno,« je dejal skoraj na glas.

»Kaj je čudno?« se je zasukal oče od dela.

»Nič!« se je branil fant. Prijel je spet knjigo, pogledal vanjo in jo zopet odložil.

»To bi mi moral kdo razložiti,« ga je motilo...

Ko sta šla drugo jutro z očetom na žago na Poljano, sta se vso pot kregala.

»Vsakega dela se braniš,« mu je očital oče. »Kdo te bo redil, ko te zemlja ne more. Seveda je nekaj narobe, zemlje nam manjka. Pa odkod naj bi jo dobil? Delaj!«

»Kar tjavendan se pa res ne spleča. Vsaj malo moram premisliti. Zemlje je že zadosti, vsaj pri nas, le narobe je razdeljena. Glejte, stari Jakob pri mlinu je sam in cel grunt ima. Najmanj deset let je že, kar je zadnjič vse obdelal. Vidite, da je to narobe.«

»Pamet, fant, tisto je samo slučajno. Jakob je samo eden v vasi, kmalu bo umrl in po njegovi smrti bo že drugače.«

»Pa kje drugod je je tudi še preveč. Koliko je ima gospod Trdina in drugi! Še v farovžu je je preveč.«

»Kaj ti veš, kako je prav. Ti nisi sveta ustvaril, ti ga ne boš razdiral. Če boš dosti jezikal, te bodo opljuvali, da boš trpel vse življenje.«

Tine je molčal vso pot do Poljane. Še pri delu ni zinil niti besedice. Malomarno je prenašal deske in jih skladal na visok kup. Hrepeneče se je oziral čez polje proti Vidmu, iskal po njivah znanih ljudi in razmišljal, kaj bodo sejali. Ves čas se mu je utrjevala misel, da samo zemlje manjka, drugo bi se vse uredilo. Ni mu šlo v glavo, da bi na tem širokem polju ne bilo tudi zanj koščka prostora, kamor bi zarezal z drevesom.

»Razdeljeno je narobe, seveda, prav kot piše v knjigi,« je razmišljal. »To mora biti že precej časa od takrat, ko so delili, ker oče ne pomni tega.«

Oziral se je v visoko hišo gospoda Trdine in jo primerjal z domačo kočjo. Seveda je razlika. Torej bo le res, kar pravi knjiga. Čudno, da doslej tega ni opazil. Pa da tega včasih ni bilo? Slišal je že o grofi, ki so tlačili kmeta. To je moralo biti še pred grofi. Takrat je bilo dovolj zemlje in davkov ni bilo treba plačevati. Potem se je pa začel svet izpreminjati. Kaj bo še nastalo iz vsega? ...

Ko sta se z očetom srečala, sta dolgo molčala.

»Tisto pa, fant,« je izpregovoril naposled stari, »okoli kovača mi ne hodi preveč. To napravijo vse take knjige kot sem ti jo po neumnosti sam snoči prinesel.«

»Tista knjiga je dobra,« je priznal fant.

»Dobra!« se je razburil oče. »Za nekatere! Za vse ne. Ti se boš že prerinil kam, kaj te brigajo drugi! Vsak naj skrbi zase. Mahne mi je danes namignil, da ni prav, da hodiš okoli Kotlarja. Bog ve, kaj se bo še spletlo iz vsega.«

»Kaj se hoče splesti? Pameten je pa mu ne morejo do živega. Ko bi bilo še kaj več takih!«

Lovre je mencial. Zdaj pa zdaj se je ustavil in se obrnil proti sinu, kakor bi mu hotel na nek način zagroziti. A fant se ni dal premekniti. Smehljaje je šel svojo pot.

»Poslušaj,« je začel nazadnje Gorjan zlepa. »Poslušaj, kaj ti povem. To vse skupaj diši po nečem novem. Misliš, da ne vem, da kovač nekaj snuje! Pa ti ne boš z njim! Naj bodo gruntarski, ki lahko napravijo, kar hočejo, a jim nihče ne pride do živega. Ti si na žagi. Kar reče Trdina, je zate božja zapoved. Le zapomni si, čigav kruh ješ? Kdo te bo živel, če te Trdina zapodi? Mogoče kovač, ki še sam strada? Ali pa Gantarjev Dreje, ki mu bo prodano, brž ko stari umre? Pamet, fant! Naj se drugi prerekajo za nove stvari, kar pusti jih, če bo kaj dobrega, ne boj se, tudi zate bo ostal kak košček.«

»Če bi vsi tako govorili, bi ne bilo nikoli drugače,« je zamolklo dejal fant.

»Drugače, drugače...« je zagodrnjal starec. »Jaz ne vem, kaj te boli... Vedela sta, da drug drugemu ne bosta prišla do konca.

Doma je priskočila še mati.

»Glej, še dva sta za teboj! Če tebe zapodijo z dela, bodo tudi očeta. In potem?«

»Za božjo voljo!« je omahnil fant. »Kaj sem pa storil? Pustite me, saj ne pojdem nikamor!«

Trepetal je od razburjenosti in odšel spat na seno. Strmel je v temno noč in iskal, kje se bodo najprej pokazale zvezde. Zdaj je vedel, da je najbolje molčati in čakati. To mora biti hudo nevarno, kar je čital. Le zakaj se oče in mati razburjata? Zaradi žage?

Zaril se je v seno in premišljeval, kako živijo. Nove obleke ne pomni, kar je zapustil šolo. Če gre k maši, ga je sram in beži pred ljudmi. Če ne gre, jadikuje mati, da ima brezverca v hiši. Kadar zmanjkajo sosedu jabolka, pride nadenj.

»Ti seme kajžarsko!« kriči čez plot.

To je vse zato, ker manjka zemlje. Kdor ima zemljo, lahko goljufa in vsi se mu odkrivajo...

Skozi temo pojo večerni zvonovi, sekajo grenke misli, ki silijo nekam v notranjost. Tine tišči ušesa, noče nikogar, biti hoče sam s svojo mislijo, da je nekaj narobe in zdivia jezo na vso okolico.

Pred hišo ga kličejo k večerji.

Noče se oglasiti.

Oče kolne, razločno ga sliši.

Da, da, tudi oče ve, da je nekaj narobe, le povedati noče, boji se sosedov, boji se žene, gospoda Trdine, vsega, vsega se boji...

* * *

Frenk je prišel iz Francije. Blažonov Frenk.

Ljudje so osupnili. Kaj mu je prišlo na misel? Pa saj se gotovo misli vrniti? Seveda, le takole mimogrede je prišel, tako rekoč na obisk.

Potem se je razvedelo, da se Frenk ne misli vrniti, da bo ostal doma in živel kot živijo drugi ljudje. Pa šival bo, ker je krojač.

»Nič dobrega ne more biti,« so zaključili pri Pankracu.

»Seveda,« je dejal krčmar, »kaj prida ni prinesel s seboj, drugače bi se kaj oglasil. Berač je šel tja, berač se je vrnil. V Franciji se zasluži.«

Frenk se ni oglasil pri Pankracu. Ostal je doma, delal ves dan, zvečer so ga pa srečali sredi vasi. Pozdravil je fante in vprašal, če bodo zapeli. Oveselili so se.

»Boš čez,« so rekli in takoj poskusili. Šlo jim je dobro in zapeli so še drugo in tretjo.

»Včasih si imel harmonij!« je dejal Janko.

»Br! Stara škata! Prodal sem ga! Saj že skoraj ne poznam več not! Dolgo je že od tega.«

»Dolgo!« so prikimali starejši. Frenk je bil pet let v Franciji.

»Če bi ga še imel, bi nas učil peti,« je dejal počasi kovač.

»Učil peti? Kaj boš, starina, saj vidiš, da ne spadava več med mladino! Sicer bi pa bilo dobro...«

Umolknil je in se zamislil.

»To je težko,« je dejal. »Nekaj jih hodi pet na Poljano. Čemu bi jih mešali? In harmonija seveda nimamo...«

»To sem le tako rekel,« se je opravičeval kovač.

Misel je pa le padla in ostala v glavah.

Drugo jutro navsezgodaj je pritekel k Pankracu Klavžarjev Pepe, da so se fantje pomenkovali o pevskem zboru in o harmoniju. Blažonov Frenk jih bo pa učil.

»Frenk?« je zategnil Pankrac. »Pevski zbor, društvo? Ti si narobe slišal, Pepe!«

»Čisto prav!« je razkladal fant.

Krčmar se je zamislil in začel stopati po sobi od okna do vrat. Potočani hočejo nekaj svojega. Treba jim bo to ponuditi, le od prave strani mora priti. Toda, da jih bo Frenk učil, to nikakor ne gre. Fant misli nemara, da je bog, če je videl nekaj sveta.

»Dobro, da si povedal,« je dejal Pepetu. »Že uredimo, da bo prav.«

Čez nekaj dni je dobil Frenk pismo s Poljane, tiskano pismo, da se je kar začudil. Odprl ga je in videl, da je od pevcev pri narodnem društvu Slogi. Sam župan je bil podpisan. Pisali so mu, da poznajo njegovo vmeno za narodov napredek in njegovo ljubezen do petja, zlasti pa njegov odlični prvi tenor, zato ga vabijo, naj pristopi k njihovem pevskem zboru.

Frenk je pokazal pismo kovaču.

»Kaj boš naredil?« je vprašal kovač, ko ga je prebral.

»Nič!« je odmajal fant. »Šel bom tja, kamor me bo srce gnalo. Zaenkrat me še ne žene na Poljano. Preveč Poljancev sem spoznal po svetu...«

Pismo je ostalo brez odgovora, Potočani so pa vsak večer peli na vasi. Pankrac jih je poslušal ter si šepetal:

»Drži jih, drži!« ...

* * *

Navsezgodaj sta prišla h kovaču dva orožnika. Spremljal ju je Primož Hren, občinski mož.

»Preiskavo morava napraviti,« sta rekla nekoliko v zadregi. »Tak ukaz imava. Prišla je ovadba, da razširjate nevarne knjige.«

»Jaz?« se je razkoračil kovač. »Kdo pa je to rekel?«

»Tega ne moreva povedati,« je odklonil orožnik.

Napravila sta preiskavo, Janko sam ju je vodil, premetala sta vse knjige, a venomer odkimavala z glavami. Nazadnje sta le odložila nekaj knjig.

»Kar korajžo!« ju je vzpodbujal kovač.

Pustila sta vse in odnehala, le izbrane knjige sta odnesla.

Po Potoku je zašumelo. Možje so se stresli in pomislili, če niso rekli kdaj kake neprevidne, nekateri so se že pokesali, da so bili preveč prijateljski s kovačem. Nihče se ni upal k njemu. Krčmar Pankrac je stal pred hišo in se smejal:

»Saj sem vam pripovedoval, da so nevarne reči. Oblast je oblast. Mislite, da bo pustila, da bo kdo kar tako razburjal ljudi?«

»Saj smo vsi tako mislili,« so pripovedovali ljudje. »Že naprej se je videlo, da bo nekoč našel, kar je bil iskal.«

In da ne bi kar tako stali pred krčmo, so naročili liter pa se pomaknili v izbo.

Še pred poldnevom se je pa pripeljal s Poljane orožnik in vrnil kovaču vse odvzete knjige ter se opravičil, češ, ukaz je ukaz in on ne pozna vseh knjig.

»Že dobro,« je dejal kovač in je še govoril z orožnikom o vremenu in o tem, kako drevje kaže, nato sta se poslovila. Od Pankraca so pa pritekli ljudje.

»Kaj pa zdaj?«

»Nič,« je godel kovač, »knjige so mi vrnili.«

»Pa te ne bodo zaprli?« je boječe vprašal nekdo.

»Mene?«

»Tako se je slišalo.«

»Zaprli bodo tistega, ki me je ovadil, ker je lagal.«

»Samo, da je prav...« so se oddehnili.

Tisti večer so skoraj v vseh hišah brali o kmetских pravicah in o stiski, kakor je bilo napisano v kovačevih knjižicah.

»Mora že biti prav, če so jih orožniki vrnili,« so si mislili...

IV.

Kovačija je utihnila, kovač se je odpravil na polje. Hodil je po ozki njivi in premišljeval, odkod se je vzel ovaduh. Vse misli so se stikale nekje blizu Pankraca. Klel ga je in gostilno in vino z njim. Vse popoldne se je otepal z zemljo, umikal se zmeraj toplejšemu soncu in mrmral sam zase o nečem težkem. Proti večeru ga ni več vzdržalo. Obrnil se je k domu. Postavil je motiko v vežo za vrata in krenil k Pankracu.

»Ali bi ga naravnost vprašal?« se je ustavil sredi ceste. »Ne, ne bi bilo prav, lahko bi me prijel. Sam se bo izdal.«

In kar razveselil se je nad tem, da se bo krčmar sam izdal.

»Tako ga bom privil, da bo moral ziniti. Nič ne de, če nekaj popijem. Kolikokrat sem že za prazno stvar, ne pa za tako.«

In kakor je bil vaje, je stopil krepko in bahato k Pankracu. V pivski sobi je bilo prazno in mračno. V kotu je dremajoče tiktakala ura. Skozi nizka okna je sijala zadnja svetloba.

»Pankrac!« je iskal Janko v temi.

Soba je bila prazna.

»Pankrac!« je zaklical v vežo.

Nekje z dvorišča je prihitel krčmar. Ko je zagledal kovača, je osupnil, nato se je uslužno nasmejal, obrisal si roke v predpasnik in zamomljal.

»Sem že tu, precej, precej!«

»Zasukaj se!« je dejal Janko. »Pol litra cvička!«

»Cvička?« je ponovil krčmar. Nato je vzel steklenico in stopil v klet. Janko se je pa ozrl na cesto. Pajk se je vračal s polja. Pri gostilni je zavil na stezo in hotel po bližnjici čez vrtove.

»Matija!« se je oglasil Kotlar. »Pojdi pit!«

»Ne morem,« je odkimal mož. »Mudi se mi!«

»Delo ti ne uide! Kaj se boš branil kot hribovska nevesta!«

»No pa!« je dejal počasi Pajk in odložil pri plotu orodje ter se otresel na pragu.

»Kje pa imaš pijačo?« se je začudil, ko je videl, da so vse mize prazne. Pa Pankrac je bil že v sobi.

»Dva kozarca!« je ukazal kovač.

Moža sta pila, krčmar je skušal začeti razgovor. Poskusil je o vremenu, a sta oba trdovratno molčala.

»No,« je dejal naposled, »tebe, kovač, že dolgo nisem videl.«

»Nič hudega!« je menil Janko.

»Misliš sem, da so te že res odpeljali, kakor so govorili.«

»Kdo je govoril?« je butnil Janko. »Najbrže,« je zamolklo dodal, »najbrže tisti, ki me je ovadil.«

Za hip so vsi trije molčali. Kovač je pil. Pankrac je stopil k oknu, da je zagrnul vso luč, kar je bilo v sobo. Prvi se je oglasil Pajk:

»Pa kdo te je ovadil, kdo?«

»Pošten človek ni bil,« je rezko razkladal Janko. »Če ga najdem, ga ne ubijem, niti udarim ga ne, le v obraz mu pljunem, kakor se spodobi taki duši.«

»Ko bi ga le najti mogel,« je zasmehljivo mislil krčmar.

»Zakaj ne? Čez sedem let vse prav pride in tudi to se bo razjasnilo. Mogoče še prej, kakor bo komu ljubo.«

»Potočan ni bil, bi mislil jaz,« je ugibal Pajk.

»Potočan je bil!« je trmasto zatrjeval Janko.

»Kako to veš?« je zaskrbelo krčmarja v temi.

»Sled imam,« je povedal mirno kovač.

»Sled? Če nas ne vlečeš...«

»Bosta videla, ko ga dobim...« je mrmral fant.

Svetloba je ugašala, sobo je zalival mrak. Krčmar je hodil od okna do okna in v njegovih korakih je bila neka skrb, Kovaču se je zdelo, da omahujejo, kakor bi bili pijani. Gledal ga je skozi temo in srce se mu je smejalo. Krčmarjeva upognjena postava se je motala med stoli, zadevala ob nje in se lovila ob zidu.

»Daj luč, da se vidimo!« je zagodrnjal kovač.

Brez besede se je krčmar obrnil in odšel v kuhinjo.

»No!« je sunil Pajk fanta.

»Saj vidiš!« je dejal Janko. »V obraz mu poglej, ko se vrne!«

»Ali si prepričan?« je dejal mehko kmet. »Da mu ne delaš krivice! To bi bilo le prehudo, čeprav je ves pasji.«

»Poglej mu v oči!« je ponavljal Janko.

Krčmar se je vrnil z lučjo. Za trenutek je vse oslepila, zato jo je Pankrac privil. Nato je pogledal gosta. Zrla sta vanj nepremično in ostro, da se je zbežgal.

»Kaj me gledata?« je kriknul. »Ali me še nikoli nista videla?«

»Nikoli še tako natančno!« je rekel kovač. »Tako zelo si nekomu podoben, a se prav ta hip ne morem spomniti, komu.«

»Komu?« je hripavo vprašal krčmar.

»Ne vem,« je skomignil fant. »Moram se še spomniti.«

»Nekaj si hotel povedati,« je šepetal gospodar. »Dobro, da nisi zinil. Zdi se mi, da me še ne poznaš.«

»Vseeno bom nekaj povedal, a zdaj še ne. Ne morem se še nečesa spomniti.«

Pajk je vstal. Da ima delo, je rekel, zahvalil se in odšel.

»Ostanem pa sam,« je dejal kovač.

Krčmar je zagrnul okna. Janko se je naslonil na mizo, tolkel s peto po tleh in polglasno pel. Pankrac je odšel iz sobe, a se je kmalu spet vrnil. Hotel je nekaj reči, a se je premislil in sedel k peči. Po cesti so škripali vozovi, zvonilo je večernico, med zvonjenje se je mešal lajež psov in krik otrok. Janko je zdaj pa zdaj utihnil in poslušnil. Oči so se mu smejale, ko je gledal krčmarja.

»Kaj si mislil povedati?« je vprašal Pankrac počasi.

»Povedati? Tebi nič novega.«

»Komu sem podoben?« je vstal mož od peči.

»Komu?«

Tudi Janko je vstal. Stala sta si nasproti in se merila od nog do glave.

»Ali me bo udaril?« je obšlo fanta. Potem ga je zalila kri in rezko mu je vrgel v obraz:

»Tistemu, ki me je ovadil...«

Krčmar se je hripavo zasmel. Bled kot zid se je zasukal in prečudno oživel. Potrepljal je fanta po ramenih in ga potolažil:

»Ovadil te je in kaj je bilo potem? Vse skupaj ni bilo besede vredno. Kaj se repenčiš? Še veliko boš doživel, predno dorasteš. Ko bi samo polovico tega, kar sem jaz, a so drugačni časi in boš več.«

»Ali naj mu pljunem v obraz?« se je spomnil kovač. Kozavi krčmarjev obraz se je tik pred njim režal in obupno zvijal. »Naj ga udarim?«

Vzdignil je že napol roko, a jo je spet povetil.

Premislil se je.

»Drugače te poplačam!« je zamrmral.

Vrgel je kovanec na mizo. Krčmar ga je ujel in mu naštel drobiž.

»Kaj te je prijelo danes?« je mrmral.

Janko je zažvižgal in odšel.

Krčmar je strmел za njim in odkimaval z glavo. Nato je privil luč in hotel oditi v hlev, a se je premislil. Stresel se je in jo spet odvil. Sedel je k peči in se zamislil...

* * *

Jutro je raslo nad hribovi in Pankrac še ni zatisnil oči. Težke podobe so vstajale iz teme, dvigale se nekje iz tal, tiščale se ga, a vendar ni ničesar razločil. Napenjal je oči, zdelo se mu je, da tema izginja, tisoč zvezd je zamigljalo pred njim, podobe in zvezde so se pomešale in se začele vrteti, ko se je pa dvignil s postelje, je vse izginilo, le v ušesih mu je prečudno zvonilo. Zleknil se je po postelji in znova se je pričel plašiti. Na cesti je nekaj zaropotalo, začuli so se koraki. To je Janko. Kaj se ni pravkar zasmel? In zdelo se mu je, da se je kovačev smeh razlegel po vseh prostorih. Omara ob steni se je zazibala in se zasmejala, šipe v oknih so vztrepetale. Rad bi vstal in pogledal, kdo se je ustavil na cesti. Poskušal se je vzdigniti, a je omahnil na blazine, kakor bi kdo ležal na njem. Moj Bog, kaj niso bile tiste knjige prav zares nevarne? Ali ni prav na svetu tako kakor je? Še orožniki ne branijo več postav, vse se bo zrušilo. Znova je šel nekdo po cesti, prav tako trdo in nerodno je stopal kot Kotlar. Trepetaje je zrl v okna, da jih ne bi prav počasi kdo odgrnil in bi se prikazal bled kovačev obraz in mu zašepetal: Ovaduh! Le z muko se je spomnil, da visi zavesa na notranji strani in da je nihče ne more odgrniti. Janko ga je spoznal. Od njega je šel naravnost po vasi, stopil kot ima navado od hiše do hiše in povedal, da je našel človeka, ki ga je ovadil. Kdo neki bi to bil? so se narejeno delali nevedne. Pankrac! je dejal Kotlar in odšel mirno in samozavestno kot se spodobi fantu. Jutri ga ne bo nihče več pogledal. Šli bodo mimo gostilne in gledali na drugo stran čez polje. Če jih bo pozdravil, bodo samo prikimali in nekaj zamomljali. V vseh očeh bo bral zaničevanje, sam bo sedel v gostilni in čakal.

Vso noč se je tresel in čutil je, da mu lezejo potne kaplje po čelu. Ko je zazvonilo dan, je butnil k oknu, ga odprl in zajel s pljuči pest svežega zraka. Polmrak je ležal med hišami, nekje za hribom je žarelo nebo. Zdelo se mu je, da stoji nekdo onstran ceste, nepremično stoji in ga opazuje. Napenjal je oči, dokler ni razločil, da je hruška.

Cvetne butarice

Joža Likovič

V Luščinarjevo bajto je prisijalo sonce dvakrat na leto, spomladi, ko so se razpustile bele oblačne ovčice in so se začela vrstiti cvetna romanja na Žalostno goro, in v jeseni, ko so se vračale zvezde v Menišijo ter so nehala žareti jezerska okenca na Barju. Sirotna domačija je bila potisnjena med dvoje brežin, ki so bile obraščene z mahovitimi bradami; zadaj je lahek plen burje. Družina je živela od ust do rok, od prošnje do drobtinic. Vse življenje na bajti je bilo zažuljeno od dnevnih skrbi za ljubi kruhek.

Luščinar se je bil ponesrečil v Liki; hoja v prastari šumi ga je stisnila. Tja se je bil odpravil s sekiro na rami in radostnim upanjem v srcu, da bo zaslužil svetle denarje in si opomogel; toda nazaj so ga pripeljali pohabljenega, s prazno culo in sekiro ter strto nogo. Za delo ni bil več! Zato se je morala ubijati žena z družino po težkih žernadah za skodelico prekuhanega soka in nekaj drobiža. Ob sobotnih popoldnevih je hodila na žago po žamanje ali pa pomagala potovki Micani nabirati jajca za praznike. Marsikak grižljaj si je izprosila tako! Najstarejši otrok je bila Francka; lani je dobila v šoli odpustnico, sedaj že pomaga odnašati materi bremena in težave. Troje manjših otročičev je otopelo doma v revščini in pri kozi edinki, ki so je hranili z odpadki in kislo travo, ki so jo zavrgli kmetje.

Zopet je priplula pomlad, obdana z belimi oblaki, polna vonjav in upov. Sto skritih jezerc sredi Barja se je nenadoma zganiilo, ko so se dotaknile njihove gladine nevidne ustnice južnega vetra. V stotero koč je stopila mila poslanka; z vedrim obličjem se je nagnila k slehernemu srcu in mu ljubeznivo pošepetala. Tudi na pragu Luščinarjeve bajte je obstala. Mati in Ančka sta pripravljali družini za večerjo krompirjeve oblice; oni nista občutili pomladnih klicev. Skrb je razjedala njuni srci, s čim se bodo prehranili do novine. Olje v zamaščeni steklenki je pošlo že pred postom, zadnji drobci soli so porčneli, ščep moke, ki je bil pripravljen za velikonočne praznike, se je spridil, zaseke je bilo komaj še za žlico vrednosti! Mrkunov komi je že zadnjič obe napodil, da jima ne upa niti zagrabka soli, kaj šele sladkorja in kave.

V žalobnih mislih ju je zmotil sosed Štalir, ki je nesel v oprtnjaku polno raznega zelenja. Po pozdravu je povedal, da je bil na robah pod Liscom ter nabiral leskove enoletnice, zbodičje, bršljan in brinje za cvetne butarice. Postni čas se je že močno nagnil, treba je pohiteti, prodaja butaric se je v Ljubljani že pričela.

»Pa bi ti naša Francka malo pomagala,« se je domislila Luščinarica.

»Saj res, se bo navadila butarice vezati. Kar jutri naj gre pod Lisca ter nabere brinje in prinese kakšno vejico božjega drevca. Bo šla kar sama v Ljubljano, se bo navadila prodajati. V mestu se vedno lažje ujame kak dinar.«

Zarje so minile, noč se je razgrnila, z vsako zvezdico se je porodilo novo upanje, zlasti onim, ki jim je prešel ta dan v težavah in skrbel.

Drugo jutro se je napravila Francka proti robem. V culico si je navezala skorjo ovsenjaka in prgišče boba. Kadar ta cvete, kmet strada! Spotoma so jo pozdravljale piskavke, kronice in belice; te so razodevale stopinje pomladi, ki se je dotaknila sleherne ruše in jo okrasila z zlatim očescem ali belim venčnim lističem. Na planjavi je našla mnogo brinja; nabrala ga je polno naročje. V gošči je narezala vejice zbodičja, ki je še ohranilo rdeče božične jagodice. Po končanem delu je pohrustala mrzli bob in skorjo. Prijetno zadovoljstvo jo je navdalo; računala je, koliko denarja bo prinesla materi, ki bo od ve-

selja plakala. Ako se ji bo posrečila prva kupčija, se bo gotovo še večkrat podala v mesto...

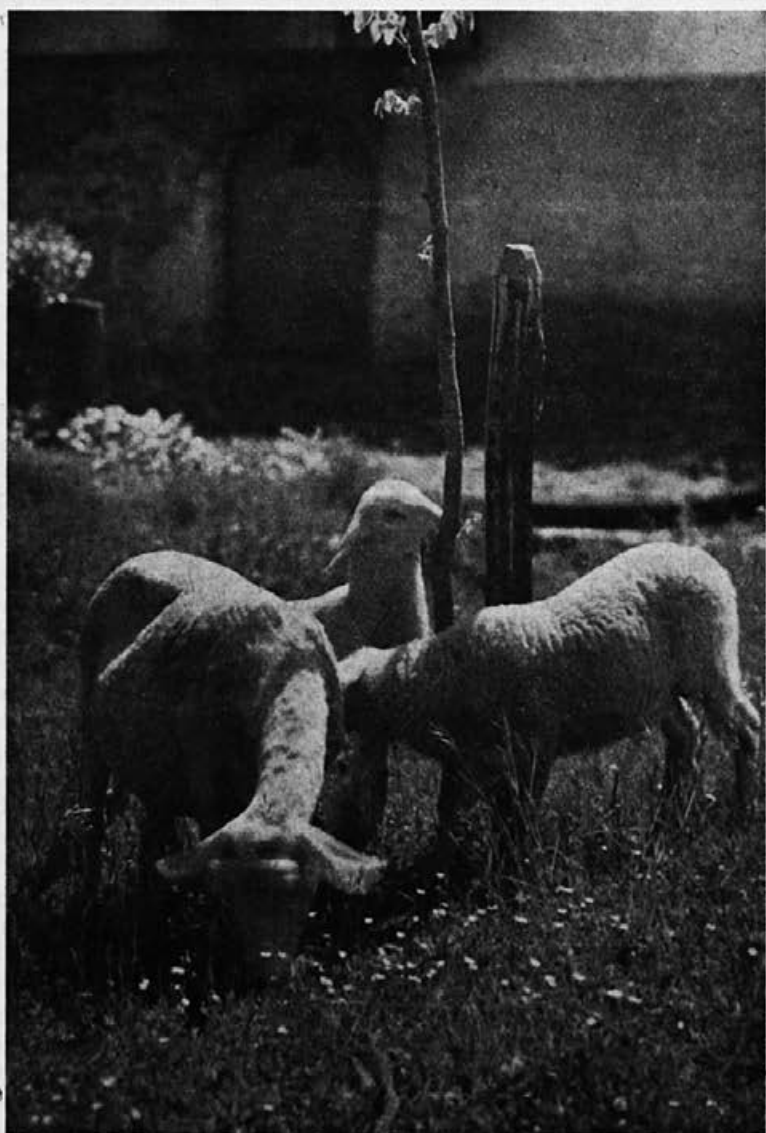
Vlažna ostrešja hiš na vasi so se močno razblestela v poldanskem soncu; prosojni dimčki so se vili kvišku in oznanjali čas, ko sede družina k molitvi in zahvali. Poslednji kosmiči megle so se razgubili; samo nad Ljubljano in osmojenimi strnišči se je zaznavala lahna soparica. Breze so razpusile v vetru svoje lase, v robidovju se je spreletavala sloka, ljubezen in svetle noči so jo razvnele. V daljavi pa je ležalo mesto, pravljični cilj vseh onih, ki jih ne more prerediti domača gruda. Francka je dolgo sanjala, sonce se ji je smehljalo preko ramen.

Pri Štalirjevih se je v nekaj večerih naučila vezati butarice; hlapec ji je naoblal krhkih oblancev ter jih pobarval rdeče, modro in rumeno. Tudi mati ji je pomagala; tako sta navezali tekom tedna precejšnji naročaj butaric. Ker nista mogli najeti voza, se je dogovorila Luščinarica s potovko Micano, da vzame Francko s seboj v čoln; ona se pozna s podpeškimi prevozniki, ki ne bodo radi tega v stiski za prostor.

Približal se je cvetni petek; mati je zgodaj poklicala Francko, komaj da je odzvonil šentajnar danove. Spila je skodelico mleka in odpeljala samotno voziček na brod. Nekoliko težko se je razgledala, jutranja mračina je bila neprijetna. Vse je bilo zavito v pritajenost; samo na krivini pri Ljubljani so migljale lojenke, čolnarji so se že pripravljali. To jutro bodo prvič spustili čolne na plav; voda se je radi staljenega snega toliko dvignila, da bo tok dovolj izdaten. Zvezde in sv. Ana jim bodo kazali pot. Čolnarski hlapi potegnejo voziček z butaricami v zaočje čolna, še enkrat osvetijo teravnice in stremenice, nataknejo vesla in kljuge ter potisnejo čoln od kraja.

Francka si je poiskala kotiček pod zasilnim krovom; zavila se je v materino ruto in se stisnila med bruna. Poleg nje je razložila jerbese potovka Micana, ki se je namenila z jajci in maslom na ljubljanski trg. Vožnja je postajala nezanimiva. Golo vejevje na bregovih reke se je pošastno odražalo v temnem ozračju. Žalobno tihožitje je oživljalo le mesec, ki je visel nad spečo barsko planjavo kakor srebrn rogljič v pravljičnem svetu. Enakomerni pljuski vesel so zazibali Francko v rahel sen... Pred mestom jo je prebudila potovka; neprijetna megla se je med tem zgrnila nad Barjem in Ljubljano; z lepljivo vlago je oślinila robove čolna, obleko, materino ruto in navdala srce s tožljivimi mislimi. V Trnovem so pristali na nizkem jeku; ženski sta se takoj odpravili na trg, kajti čolnarji se bodo vračali domov v zgodnjem popoldnevu, da bodo slišali še cvetno zvonjenje z žalostne gore. Potovka je pomagala Francki pehati voziček z butaricami; deklica bi se bila rada malo ozrla in postala, toda sitna Micana jo je neprestano podila dalje v bojazni, da zamudi na trgu najboljše kupovalke. Bežne slike so se porajale pred otrokovimi očmi. Gosposka okna, mostovži s cveticami, živahna križišča, veličastni cerkveni stolpi, bučni tramvaj, ljudje in neznani obrazi, prava pravljična tisočeri skrivnostmi!

Končno na cilju! Sredi predvelikonočnega vrvenja, ponujanja, ogledovanja in zavračanja! Kmetice z nerodnimi jerbasi, mestne gospe, jata golobov in bogve kaj še, kar je zamoglo povečati nemir. Potovka je pokazala Francki njen prostor pri nabrežju in ji ukazala, naj jo počaka tukaj; med tem časom bo lahko prodala vse, samo glasna mora biti. Deklica se je postavila vsa boječa koncem vrste sovrstnic in dečkov, ki so tudi ponujali butarice in razno cvetje. Nekateri ponižno, drugi vsiljivo in zavistno, ako se je ponudila sosedu prilika, da je preje prodal butarico kakor drugi. Vsi ti otroci so bili prepadeni in shirani; pomanjkanje in glad sta jih prignala semkaj, dinar jim

Krašovec Fran: V pomladnem soncu

je pomenil neizmerno bogastvo, do katerega so se mogli prikopati komaj v sanjah.

Neki dečki so prišli mnogo pozneje; videlo se jim je, da so že vajeni trgovanja. Osorno so izrinili Francko ter se postavili na lepše in vidnejše mesto; ona je milo, skoraj sramežljivo ogovarjala mimogredoče:

»Butarice! Kupite butarice!«

Toda le malokdo se je ozrl na njo. Mestnim ljudem se gotovo ni zdelo nič zanimivega, da mre borno dekletce kraj cvetja in butaric. Koliko otrok se je že postavilo tukaj v vrsto in prožilo suhljave ročice. Morda se je le zmotil kdo, da je vzel šopek ali izbral butarico ter vrgel dinar in dobro besedo! V stolnici se je med tem razmajal deseti zvon, velik in častitljiv; korarji so se razhajali od postne molitve. Golobje so se preselili s pročelja frančiškanske cerkve čez Ljubljano. Čas je le mineval, nov stražnik se je pojavil pri mostu. Francka je prodala štiri butarice, deset dinarjev je varno stiskala v roki. Vedno redkeje gospodinje so hitele s trga domov; prve salatarice so se vračale v Trnovo. Smetarji so pripeljali ročne vozičke, mestni hlapci so pričeli pospravljati stojnice... Končno je zazvonilo poldan; iz visokih lin so vreli klici cvetnega petka. Bronasti bratje so oznanjali vsem nekaj božjega in odrešilnega, kar se je bližalo z velikonočnimi dnevi. Ljudje so se vsipavali iz delavnic, pisarnic in zatohlih obratov. Tako so hiteli mimo Francke, kakor da se bojijo za te opoldanske trenutke, ki so jim namenjeni za jed in odpočitek. Tudi otroci so se začeli razhajati; samo ona je še ostala z neprodanimi butaricami in desetimi dinarji. Še vedno je upala, da bo nameril kdo proti njej korake in kupil cvetno butarico. Toda vrnila se je le potovka Micana ter jo odvedla na jek. Vso pot je nepotrpežljivo mlaskala:

»Le kaj pošiljajo take otroke na daljno pot!«

Ko sta se vsedli v čoln, je odlomila ihtočemu otroku kos mlečne štruce. Vesla so zopet udarila po vodni gladini; mesto se je polagoma odmikalo in tonilo za jelšami; tam zadaj je ostala vsa sreča! Nad Barjem so se topile svetle meglice, sonce je obsevalo močvirno bičje in zapuščena gnezda. Na žalostni gori so pripevali zvonovi ostalim bratom v podkrimski božji žlahti... Francka se je vrnila domov vsa trudna in zmražena, brez kruha in zvezd. Oče je pokašljeval za pečjo, mati je nestrpno pretikala po kuhinji. Sirotni drobljanci so se stiskali v kotu in čakali. Vsem tem je prinesla Francka samo za deset dinarjev sreče, za tiste dinarje, ki jih je odvrгло mesto kakor drobtino beraču, da vsaj malo zasluti cvetne dneve in velikonočno oznanilo!

Kmetstvo — vstajenje Evrope?

France Gerželj

Svet je živel v poslednjem stoletju brezglavo igro; svet je kakor pijan drvel za geslom: industrija! industrija! Svet se je preindustrijaliziral. V tej igri so rasla milijonska mesta in milijonska industrijska središča. V slepi veri o sreči in brezskrbnem življenju je vanje drlo milijone ljudi, ki so postali sužnji in hlapci kapitala. To so bili črni dnevi za kmeta — postal je na svetu zadnji, njegovo delo je bilo zaničevano in prezirano in njegova lastna kri — mladina — je trumoma drvela za varljivim mestnim sijajem in glasom tovarniških siren v mesta in industrijo, kjer zdaj hira in umira, prevarana in ogoljufana za svoje sanje o lepem življenju, lepšem nego se ji je obetalo doma, na zemlji. Svet se je razklal v dvoje: v industrijsko-meščansko družbo in v kmetstvo. Industrijsko-meščanska družba je pomenila vse: bogastvo, blagostanje, moč in oblast, kulturo in civilizacijo, izobrazbo in napredek, skrajšan delovni čas in socialno zavarovanje. Čez svet je šel varljiv klic: Za vse dobro na svetu moramo biti hvaležni industriji. Visoki tovarniški dimniki in ogromni tovarniški stavovi so postajali božanstva. In kje so danes svečeniki industrijskega božanstva? Mar svetovna vojna ni bila zadostna preizkušnja, ko je bil krajec kruha več nego zakon, ki je sodil na smrt, ko sta bila repa in korenje več nego kupi zlata? Zdi se, da je šel svet mimo te preizkušnje. Prvenstvenost kmetijske proizvodnje je zanikaval. Ob prvih znamenjih krize se za kmetijstvo še zmenil ni. Kmeta je prezirljivo in manjvredno presojal ter dopustil, da je razkroj krize od kmetijstva naprej zajel vse panoge narodnega gospodarstva. Svet je, pijan liberalistične vere, ravnodušno zrl, kako mu pod nogami gnijejo tla. Kje so danes svečeniki te varljive vere? Milijoni brezposelnih, obubožanih, izkoriščanih in prevaranih jih preklinjajo, milijoni kmetov ječijo v prezadolženosti.

Ta igra meščansko-industrijske vladajoče družbe je končala s silno zgubo. Tisoče tovarn je zaprtih, tisoče industrijskih podjetij stoji, po tisočih pisarnah predejo pajki, tisoče ljudi je industrija vrgla na cesto, kjer zdaj oznanjajo revolucijo in maščevanje. Le kmet ni zaprl svojega podjetja, ni ustavil svojega obrata in strahopetno zbežal, temveč je pod pezo zadolženosti, nedonosnosti kmetijskega dela in čestokrat neugodne zakonodaje vzdržal. Trpko je molčal, ko so države podpirale razpadajočo industrijo in jo ščitile na škodo kmetijstva z visokimi carinami; trpko je molčal kot najštevilnejši konzument, ko so razne družbe na domačem trgu svobodno in neomejeno izkoriščale ljudstvo. Kljub imenitnim teorijam o nesmrtnosti industrijalizma z leve in desne pa je življenje samo sodilo in obsodilo. Svet je prerokoval gospodarsko propast kmetijskega človeka, ki vztrajno lepi na svojem koščku zemlje, gara od zore do mraka in upije po osemurnem delavniku. Svet enostavno ni mogel doumeti, da kmetijski človek, ki se vse svoje življenje bije s prirodnimi silami, ne omaga v še tako kritičnem času, temveč z zdravim razumom in prirodnim življenjem vzdrži dlje ko vse ostale vrste človeške družbe. Med najvažnejšimi gospodarsko-družabnimi teorijami danes na splošno velja trditev, da gre razvoj industrije v nadaljnjo koncentracijo in veleproizvodnjo, toda izjeme so, ki danes poskušajo trditi, da bosta srednji in mali kmet izginila ter se morala unakniti kmetijski veleproizvodnji. Narobe, po agrarni reformi, ki je ukinila veleposestva, se pojavlja še v naprej stalna težnja, da se še vsa preostala veleposestva razlastijo in razdelijo med malokmetstvo in delavstvo. Kmetstvo se šele v naši dobi pojavlja kot zavestna družabna tvorba, ki se z razumevanjem loteva svojih lastnih vprašanj, določa svojo lastno obliko proizvodnje in prodaje (zadružno), ustvarja lastno obliko kulturne in politične organizacije.

Naša doba, v kateri so se visoko razvile vse vrste meščanstva in delavstva, je prvotno vzbujala dojem, da bo ostala vas po svojem značaju za vedno pasiven činitelj v človeški družbi. Mnoga kmetška gibanja pa so dokazala, da se zna kmetstvo, dasi je še tako oddaljeno od političnih, kulturnih in gospodarskih središč, organizirati ter se združiti v močno družabno skupnost, ki preko svojih organizacij upliva na vse javno življenje družbe.

Odkar je vsepovsod prodrlo in obveljalo spoznanje o nevzdržnem zatonu liberalnega gospodarskega reda, je nenavadno stopilo v ospredje vprašanje kmetstva, zemlje in kmetške proizvodnje. Evropske države prvenstveno posvečajo pozornost kmetškemu človeku, in zdi se, čimbolj industrijska je država, tem večje žrtve doprinaša za njegovo obnovo ter gospodarsko in socialno ozdravitev. Prezirano in zaničevano kmetstvo je nenadoma postalo cenjeno in uvaževano. Anglija, ki je svoji industrijalizaciji žrtvovala svoje kmetijstvo, danes to kmetijstvo s skrbjo dviga, podpira in obnavlja, predpostavljajoč kmetstvo za edino zdravo, trajno in temeljno osnovo svojega bodočega razvoja. Enak proces moremo ugotoviti v Franciji, Nemčiji, Italiji, Holandski, skandinavskih državah itd. Severna in predvsem zapadna industrijska Evropa je pričela čislati svoje kmetstvo ter išče lek za ozdravitev krize v dvigu kmetijstva in povratku k zemlji. V tem oziru je zlasti značilen nov nemški zakon o dednih kmetijah, ki proglašja zemljo kot nekakšno sveto lastnino vsega naroda ter postavlja kmeta na to zemljo kot zaslužnega delavca vsega naroda. Vse vlade omenjenih držav, bodisi da so konservativne, socialistične, demokratične ali diktatorske, so si edine v tem, da smatrajo trdno kmetstvo za glavni pogoj gospodarske, socialne in duhovne obnove družbe.

Tega silnega preobrata v novo dobo evropske socialne zgodovine pač ni predvideval nobeden velikih družabnih ali socialnih teoretikov minulega stoletja. Podoba je, da je ta prelom popolnoma nelogičen in nepričakovan. Brezdvomno je, da so vzroki tega nenadnega preobrata popolnoma gospodarskega, socialnega, političnega in duhovnega značaja, utemeljeni v boleštni krizi današnje človeške družbe. Minulo stoletje Evrope je bilo v znamenju industrijalizacijskega razvoja; prepričanje, da je osnova narodnega blagostanja močna industrija, je obveljalo kot samoumevna temeljna resnica med vsemi krogi, tako v mestu in celo na podeželju. Kmetstvo je veljalo za duševno zaostalost, nazadnjaštvo in vztrajanje na preživelih tradicijah. V prvi dobi je dejansko prinesla industrijalizacija meščanstvu blagostanje in napredek v vseh smereh. Kaj kmalu pa je spoznala vsa Evropa koristi industrijske proizvodnje ter je vsaka država pričela ustvarjati svojo lastno industrijo. Ta razvoj v industrijalizacijo se je vršil na škodo domačega kmetijstva in na stroške manjindustrijskih držav, ki so polagoma prehajale v čedalje večjo gospodarsko in finančno odvisnost visoko industrijskih držav. Te sramotne odvisnosti so se skušale posamezne države otresti s tem, da so pričele osnavljati svojo domačo industrijo, ne oziraje se na koristi in potrebe svojega prebivalstva. Razumljivo je, da je vodilo tako nesmotreno gospodarstvo v težke gospodarske krize, v brezposelnost in revolucijske težnje, ki v današnji dobi do dna pretresajo in rušijo nazore o gospodarskem in socialnem blagostanju. Ta razvoj je dosegel višek v naših dneh, ko tudi v vrstah odgovornih narodnih gospodarjev in državnikov dozoreva spoznanje, da je edina pot k gospodarski ozdravitvi oživitve notranjega tržišča (domačega) in vzpostavitve oziroma obnove ravnovesja med kmetijstvom in industrijo. Življenjska nujnost narekuje industrijaliziranim državam spoznanje, da se ne zanašajo le na izvoz, temveč da predvsem poskrbijo za svoje kmetstvo in njega gospodarski ter socialni razvoj in napredek. Najtežja posledica industrijalizacije je bilo nazadovanje obljudečnosti podeželja in razvoj ogromnih mestnih središč, kotlov socialnih in političnih trenj in nemirov. Bodoča socialna politika se bo morala postaviti proti

presilnemu razvoju velemest ter v prvi vrsti poskrbeti za izboljšanje gospodarskega položaja na podeželju. Polagoma se uveljavlja nazor, da je treba nuditi in omogočiti tem najštevilnejšim vrstam naroda prav vse kulturne in gospodarske dobrine, da bo tako življenjski položaj vasi in mesta enakovreden in enakopraven. To je popolnoma nova doba v razvoju socialne politike zapadnih držav. Od politične demokracije je treba preiti na gospodarsko in socialno ter kulturno enakopravnost!

Gospodarska in duhovna kriza naše dobe je posledica tega, da je Evropa skozi dolga desetletja zapostavljala gospodarske in socialne koristi in potrebe širokih vrst ljudstva, ki je daleč od velemest ter industrijskih središč živelo svoje prirodno življenje. V tej krizi lahko ugotovimo, da kmetstvo šele vstopa v gospodarsko in kulturno življenje. Iz krize prihaja kmetstvo prebujeno, ojačeno in organizirano kot nosilec socialnega napredka in gospodarske ter duhovne obnove družbe. Bodi njegova politična organizacija kakršnakoli, pglavitno je, da bo znalo kmetstvo svoje koristi tudi politično očuvati z zadostnim vplivom v državi.

Mladina v tebi je . . .

Janko Furlan

Ti si klešeš svojo pot in tvoj korak je samozavesten in tvoja zamisel in načrti smeli. Umikaš se svetu razočaranja, upiraš nadaljnemu izigravanju in onim nameram, ki bi rade izzvale še bolj porazno sliko: na eni strani onih, ki se s poslednjim dihom bore za svojo prvo pravico — za telesni obstoj, in na drugi strani skupino onih, ki neusmiljeno vihte bič nad prvimi — neštevilno, a izčrpano armado.

Vprašuješ se, čemu vse to in zakaj sme poedinec do skrajnosti kratiti osnovne pravice človeštva. Če moreš in znaš, tudi smeš. To velja zlasti v gospodarstvu. Poldrugo stoletje se že uveljavlja ta neomejena svoboda in pravkar smo na višku njenega razdiralnega dela in zremo v plodove njenih uspehov: v gospodarsko in duševno krizo. Ali pojde še dalje? Dan na dan lahko zremo v neprekinjeno skladno snovanje prirode, v njen ritem in tempo, v zravnavanje in tudi uničevanje vsega, kar ni v skladu z njenimi zakoni. — Ali ni ta strast po kupičenju snovnih dobrin, ta zlata lakot' in neugnana težnja po moči in ugledu protivna prirodi?! Znatni del izživljanja takega človeka so izrodki samoljubja in vere v neomejeno moč in popolnost sodobnega družabnega reda. Svojim interesom primerno nam skupina takih mogotcev vsiljuje raznovrstne umetno ustvarjene zakone in načela, n. pr. da je boj človeka s človekom prirodna nujnost; da je na zemlji preveč ljudi itd. Človeštvo je ločeno v razrede kakor mnogovrstne živali ali tržno blago, vedno večje utesnitve ga potiskajo v bedo, lakoto, bolezen in smrt.

Taka je vsebina današnjega individualističnega gospodarskega reda.

Ti mladina gledaš izhrojena pota, vsaka stopinja ima svojo smer. Iz njih razbereš križajoče se misli in načrte, lokave nakane in zahrbtne namere. Čuješ glas, ki se ti gnusi in stopnjuje tvoj odpor in mržnjo. Čutiš vse utesnjeno, umazano in ponižano življenje.

Dovolj ti je in upirajo se ti čuvstva.

V svetu smo izigrani kot narod, v narodu kot družina podrejene socialne skupine. Upiraš se lažni doktrini in umetno skovani vеди o nujnosti takega socialnega življenja ter dvigaš glas, da je zakon o medsebojnem podpiranju

in vzajemnosti visoko nad zakonom medsebojnega boja. V tem zakonu zreš svoj prepoved, napredek, novo življenje, saj samo iz njega vznikata resnična, demokratična kultura.

Da, demokratična kultura! Demokracija zahteva pred vsem čut osebnosti in spoznanje važnosti socialne samopomoči. Zahteva ljudi, ki niso sposobni le zahtevati reforme, ampak te z lastnim delom tudi ustvariti. Ono zahteva umetnost samostojne organizacije socialnih potreb in pred vsem razvoj združništva, ki obsega različna polja gospodarstva, posredno pa tudi kulturo, delavsko skrbstvo, zdravstvo. Končno je nositeljica samozvesti, ustvarjanja in človeške solidarnosti.

To je tvoja pot, tvoja zamisel dela. Nuditi hočeš narodu, kar pogreša. Na vzajemnosti si hočeš zgraditi nov družabni in gospodarski red, zato si vedno bolj usvajaš združno idejo.

Umljivo in prirodno utemeljeno je, če težiš naprej za ureditvijo gospodarskih prilik in dostojno zadovoljitev življenjskih potreb. Saj je to osiše vseh, včasih mogoče pri tem v lepši, okusnejši, pri onem v bolj robati, preprosti obliki.

Kapitalizem nas hoče prepričati o izredni zamotanosti in težkočah v njegovem gospodarstvu. V kolikor je to resnica, ni vse iz narave same, ampak v izumetničenju stvari. Mi imamo v gospodarstvu pred očmi le dva, oziroma tri činitelje: proizvajalca in potrošnika in vmesni člen posrednika.

Prav odtod se je porodilo sodobno socialno vprašanje, ki obstoja bistveno iz obeh delov:

a) kaj dobi delavec (telesni ali duševni) za njegovo delo

b) kaj dobi potrošnik za denar, ki naj predstavlja protivrednost za njegovo delo?

Tu je osiše trenja in borb, tu gnezda vseh socialnih krivic in gorja. Industrijski delavec se bori proti podjetniku, kmetijski delavec proti zemljiškemu posestniku itd. Kje je glavni krivec, ni težko uganiti. Na tem mestu si zastavimo vprašanje, kdo nosi prvenstvo: človek kot proizvajalec ali človek kot potrošnik. Dasi sta si prirodno enakovredna, vendar damo zdaj v danih gospodarskih prilikah prednost potrošniku.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Zatiranje rastlinskih škodljivcev

Ing. I. Zaplotnik

Zatiranje z umetnimi, tehničnimi sredstvi delimo v zatiranje s fizikalnimi sredstvi in v zatiranje s kemičnimi sredstvi. Pri enem in drugem načinu gremo v prvi vrsti za tem, da škodljivce uničimo, ne pa toliko za tem, da njihov nastop preprečimo. V tem se tehnično zatiranje bistveno loči od prej omenjenih vrst zatiranja, katerima je skupno to, da hočeta predvsem preprečiti nastop škodljivca.

Fizikalno zatiranje se poslužuje mehaničnih sredstev, toplote, mraza, svetlobe in električnega toka. Najenostavnejši primer fizikalnega zatiranja z mehaničnimi sredstvi je v tem, da škodljivce zmečkamo (n. pr. jajca kapusovega belina na zelju, krvave uši na vejicah jablane in podobno). Sem spada čiščenje in strganje debla in vej pri sadju. Istočasno z mahom in lišaji odstranimo in uničimo mnogo škodljivcev, ki so pod mahom in lišaji živeli v varnem zavetju. Nekatere gosonice, ki živijo v lesu, moremo uničiti samo tako, da jih z žico v njihovih rovih umorimo.

Poseben način zatiranja obstoji v tem, da škodljivcem preprečimo dostop do onih delov rastlin, kjer bi mogli škodovati. To delamo z lepljivimi pasovi, ki jih nameščamo na drevesna debela in z ograjami, ovoji in podobnim, kar stavljamo okrog ogroženih debel. Dalje spadajo sem razna strašila, potem smrdljive snovi, pepel, saje in podobno.

Drug način mehaničnega zatiranja obstoji v tem, da škodljivce zberemo in potem pokončamo, (n. pr. jajca, gosenice, hrošče), včasih odstranimo napadene rastline ali dele take rastline (črvivo sadje, goseničja gnezda). Za lovljenje in zbiranje škodljivcev imajo ponekod posebne priprave. Od žita in raznega semenja ločimo škodljivce z rešetanjem.

S posebnimi vabami, ki škodljivcem prijajo, jih privabimo in nato z vabo vred uničimo (n. pr. razne lubadarje); sem spadajo tudi pasti, s katerimi lovimo razne glodalce.

Z vročino uničujemo škodljivce v zrnju, s pomočjo posebnih aparatov za metanje plamena zatirajo kobilice.

Nočne metulje privabljajo s posebnimi svetilkami v pasti, ki jih nastavijo v bližini svetilk. Lovljenje in pokončavanje s svetilkami je preveč odvisno od vremena, zato se že precej opušča.

Tudi z električnim tokom so poskušali pokončavati škodljivce, vendar pa s tem ni bilo pomembnih uspehov.

Zatiranje s kemičnimi sredstvi temelji na smrtonosnem delovanju gotovih kemičnih snovi na škodljivce, oziroma na posamezne njihove organe (na kožo, na prebavne organe, na organe dihanja). Kemična sredstva, ki jih uporabljamo za zatiranje rastlinskih škodljivcev in bolezni, so sama zase močni strupi; če bi jih uporabljali kot taka, bi z njimi ne pokončali samo škodljivcev, temveč tudi rastline, ki jih hočemo zaščititi in obvarovati. Zato smemo taka kemična sredstva uporabljati samo primerno razredčena. Vsa ta kemična sredstva, ki pri nas prihajajo v promet, morejo biti predhodno preiskana; ona morajo imeti, če so pravilno pripravljena, zadosten učinek na škodljivce in ne smejo poškodovati rastlin. Vsakemu ovoju mora praviloma biti dodano natančno navodilo za uporabo.

Po načinu uporabe ločimo sredstva za škropljenje, prašenje, trošenje, mazanje, zalivanje in potapanje, pline, strupene vabe in strašila. V vsaki teh skupin pa imamo razna, deloma bolj ali manj naravna sredstva, pa tudi umetno izdelane preparate. Od okolnosti je odvisno, za kakšno in katero sredstvo se v danem slučaju odločimo, s predpostavko seveda, da vselej izbiramo samo med onimi sredstvi, ki imajo napram določenemu škodljivcu zadovoljiv učinek. Pri vseh kemičnih sredstvih je važen način priprave in uporabe sredstva ter njegova cena.

Škropila pripravljamo navadno z vodo, tako da v določeni množini vode raztopimo določeno množino sredstva. Mnogim sredstvom je treba dodati še posebnih dodatkov, da preprečimo poškodbe listja. Večkrat pa napravimo škropilo iz več različnih sredstev. Takemu pravimo kombinirano (sestavljeno) škropilo. Sestavljena škropila uporabljamo proti raznim škodljivcem. Z njimi prištedimo na času in delu. Za napravo sestavljenih škropil pa moramo vedeti, katera sredstva smemo mešati, katerih pa ne. Od dobrega škropila zahtevamo, da se da na drobno razpršiti, da ostane čim dalje po pripravi za uporabo sposobno in da se dobro prime listja, s katerega ne sme odteči. Množina uporabljenega škropila je odvisna tudi od namena škropljenja: kadar hočemo preprečiti nastop in razširjenje gotovega škodljivca ali bolezni, ne smemo škropiti premočno, da se na listju ne delajo kapljice, ki bi z listov odtekle. V gotovih primerih pa je treba škropiti močneje, da s sredstvom dosežemo in zadenemo tudi bolj zavarovane škodljivce. Povprečno potrebujemo: za srednjevelik grm

1 — 2 litra škropila, za mlado drevo 4 — 10 litrov, za veliko drevo 10 — 25 litrov, za 1 ha polja 600 — 1000 litrov škropila. Škropljenje obnavljamo z ročnimi, hrbtnimi, prevoznimi in motornimi škropilnicami.

Za napravo škropil uporabljamo naslednje snovi:

Nikotin in nikotinske preparate, ki delujejo predvsem na dihalne organe. Delovanje nikotina na prebavne organe in na kožo skoro ne pride v poštev. Najbolj priprosta uporaba nikotina je ocedek kuhanega tobaka. V trgovini se dobi tobačni izvleček, pa tudi mnogo tovarniških izdelkov z raznimi imeni, pa tudi različne vrednosti.

Piretrum, buhač ali dalmatinski žuželčji prašek, ki deluje močnejše od nikotina. Ta prašek je napravljen iz posušenih in zmletih cvetov rastline buhač. Uporabljajo ga predvsem proti različnim žuželkam. V novjšem času izdelujejo iz buhača tudi posebne preparate, ker je delujoča snov zelo hlapna in star prašek zgubi insekticidno (žuželke ubijajočo) moč.

Milo uporabljamo pri zatiranju škodljivcev iz dveh razlogov: prvič deluje milo kot insekticid (t. j. ubija žuželke), drugič nam ono služi za napravo boljših škropil, ker povzroči, da se tekočina bolje prime listov, da se v vodi razpršeno sredstvo ne usede na dno in da se da bolje razpršiti. Zato milo uporabljamo v zvezi z raznimi drugimi sredstvi: z nikotinom, piretrom, kvasijo, špiritom, karbolno kislino, piridinom. Navadno uporabljamo mehko kalijevo ali mazavo milo.

Mineralna (rudninska) olja uporabljamo v obliki petroleja in drevesnih karbolinejev. Petrolej uporabljamo le redko, medtem, ko je uporaba drevesnih karbolinejev pri nas že postala splošna. V prometu so različni izdelki: v njihovo oceno pa se v tem okviru ne moremo spuščati. Karbolineje uporabljamo pri zimskem zatiranju škodljivcev in sicer v močnejši koncentraciji kot mazila za mazanje debel in močnejših vej, v slabši koncentraciji pa za škropljenje drevesnih kron.

Formaldehid se uporablja samo proti nekaterim rastlinskim boleznim.

Sredstva, ki vsebujejo baker, uporabljamo isto tako proti rastlinskim boleznim. Posebno važno škropilo je raztopina modre galice z dodatkom apna, bakreno-apnena ali bordoška brozga. V novjšem času prihajajo na trg tudi posebni preparati, ki vsebujejo baker.

Sredstva, ki vsebujejo žveplo, so uporabna proti škodljivcem in boleznim. Žvepleno-apnena brozga zavzema menda med vsemi žveplo vsebujočimi sredstvi najvažnejše mesto. To brozgo uporabljamo pri zimskem in zgodnjem pomladanskem zatiranju kaparjev, listnih uši, krvavih uši, pršic in šiškaric; pri poletnem zatiranju raznih rastlinskih bolezni, kakor tudi pri uničevanju mahu in lišajev na drevju.

Sredstva, ki vsebujejo arzen, uporabljamo proti škodljivcem kot želodčni strup. Ker so arzenova sredstva tudi za človeka in domače živali hud strup, jih ne smemo uporabljati pozno. Vedno jih moramo uporabiti vsaj 6 tednov pred uporabo oziroma spravljanjem dotične rastline. Tudi sicer se moramo pri njihovi uporabi držati posebnih predpisov. Pri nas so najbolj razširjeni razni preparati Švajnfurtskega, Pariškega ali carskega zelenila, ki prihajajo v trgovino pod raznimi imeni, in vsebujejo arzen vezan na bakrov acetat. V Ameriki so zelo razširjena arzenova sredstva, ki vsebujejo svinec, važna pa so tudi ona novejša, ki vsebujejo kalcij.

Razen omenjenih je še več sredstev, ki se uporabljajo kot škropila, vendar pa ta sredstva po važnosti za omenjenimi daleč zaostajajo.

Prašila nazivamo ona sredstva, ki jih uporabljamo v obliki finega praška. Vrednost prašil je odvisna razen od delujoče snovi tudi od finoče, ki jo ima prašek. Čim finejša je zmlet, tem boljši je. Prašila razpršujemo z raznimi

prašilniki, ki so ali ročni ali prevozni, ali motorni, za velika prostranstva pa se poslužujejo letal.

Kot sredstva za prašenje prihajajo v poštev nikotin, piretrum, bakrovi preparati, žveplo in žveplovi preparati, in končno arzenovi preparati. Uporaba žvepla v vinogradništvu je znana. V manjšem obsegu in za razne prilike so bolj ali manj uporabna vsa našeta sredstva, vendar pa po dosedanjih izkušnjah pripada arzenovim preparatom največja važnost. Ona se uporabljajo proti živalskim škodljivcem na velikih prostranstvih, posebno v gozdarstvu. Prašenje se navadno v takih prilikah obavlja z letali. V splošnem bomo na malih površinah dali prednost škropljenju, na večjih pa prašenju.

Trosila so ona sredstva, pri katerih ni mogoče doseči potrebne finoče, ostanejo torej bolj groba. Zato tudi ne moremo z njimi prašiti, temveč jih trosimo. Največ jih uporabljamo za zatiranje škodljivcev v zemlji in na zemlji ter za zatiranje plevela. Za nas imata v tem pogledu pomen samo apno in neoljeni apneni dušik.

Mazila so sredstva, ki se uporabljajo v gosto tekočem stanju. V to skupino spadajo cepilni voski ali smole in goseničji lepi. Od dobrega goseničjega lepa zahtevamo, da ostane dolgo lepljiv, da ga ne spere dež, da se ne posuši na soncu in vetru, da na soncu ne odteče in da se na mrazu ne strdi. — Razen cepilnih voskov in raznih lepov delajo tudi posebna mazila za zatiranje krvavih uši; ta se uporabljajo proti skritim gnezdom in kolonijam, ki so preživela škropljenja.

Sredstva za polivanje uporabljamo proti škodljivcem v zemlji; to so: žveploogljik, sublimat, formaldehid in neki spoji živega srebra.

Potapanja se poslužujemo pri zatiranju listnih uši. Napadene vršičke pomočimo v primerno sredstvo, n. pr. tobačno-milno brozgo, žvepleno-apneno brozgo in podobno.

Plinov se poslužujemo proti škodljivcem, živečim v zemlji, v zaprtih prostorih, pa tudi na prostem, če moremo rastline za gotov čas na primeren način (n. pr. s posebnimi plahdami) ločiti od okolnega zraka. To so razni glodalci, razni žužki po skladiščih, pa tudi kaparji na drevju. Kot sredstva uporabljamo žveplov dvokis, žveploogljik in njegove preparate ter sredstva, ki vsebujejo cijanovodik ali prusko kislino, dalje klorpikrin, paradiklorbenzol, katranova olja, nikotin, piretrum, formaldehid itd. Plinsko zatiranje morejo in smejo v večini slučajev izvajati samo posebno izvežbane osebe, ki morajo imeti razen tega tudi potrebno opremo.

Čestokrat pa se pri zatiranju škodljivcev poslužujemo zvijače: nastavimo jim hrano, o kateri vemo, da jo imajo gotovi škodljivci radi; toda to hrano smo že prej zastrupili. Ta način zatiranja imenujemo zatiranje s strupeno vado. Tako navadno zatiramo večje škodljivce, predvsem razne glodalce. Največ uspeha imamo, ako ta način zatiranja uporabimo tedaj, ko vlada v naravi pomanjkanje hrane za dotičnega škodljivca. Kot vado uporabljamo zrnje, krompirjevo kašo, korenstvo, meso, ribe itd. Tem vadam dodamo na primeren način in v zadostni množini strupa. Kot strupi nam služijo: morska čebula (*Scilla maritima*), strihnin, barijev karbonat, fosfor, arzen, fluor, pa tudi druga, včasih sama na sebi nestrupena sredstva, kakor n. pr. kvas in sladkor za pokončevanje ščurkov.

To so v kratkih potezih glavni načini in sredstva, ki se jih človek poslužuje v borbi z njemu škodljivim živalstvom. Poslužuje se jih z mešano srečo. Izbiro ima veliko; često preveliko. Zato mnogokrat zgrabi kaj napačnega ali narobe uporabi. Vendar pa smemo reči, da ima v splošnem dovolj uspeha. Iznajdljiv je in vztrajen. Kot posameznik sicer premnogi obupa, kot celota pa gre le naprej. Če obstane, že zaostane, že gre v pogin. Tega pa mi nočemo!

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

REDNI OBČNI ZBORI DRUŠTEV KMETSKIH FANTOV IN DEKLET:

17. februarja 1935.: Ljubečna pri Celju (preds.: Joško Koštomaj, taj.: Franc Orešnik, blag.: Mici Naglič). — 10. marca: Središče ob Dravi (preds.: Ivan Šavora, ppreds.: Franc Šala, taj.: Mirko Plepelec, blag.: Rudolf Veselko); Št. Jernej na Dol. (preds.: France Bratkovič, ppreds.: Jože Bevc, taj.: Jože Zamljen, blag.: Cvetko Hudoklin.) — 17. marca: Dobrunje (preds.: Anton Keržin, ppreds.: Anton Svetek, taj.: Josip Šega, blag.: Ivan Žabjek). — 19. marca: Šmartno ob Savi (preds.: Janez Zajc, ppreds.: Matija Ježek, taj.: Ivan Dovč, blag.: Alojz Bolta). — 20. marca: Sinkov turn (preds.: Mihael Hafner, ppreds.: Viktor Kristan, taj.: Franc Marn, blag.: Franc Sršen). — 24. marca: Frankolovo (preds.: Ivan Okrožnik, ppreds.: Bernard Bračič, taj.: Vida Stukelj, blag.: Ivan Žnidar); Gradac (preds.: Matija Novak, ppreds.: Anton Kambič, taj.: Franc Doltar, blag.: Franc Renko); Dvor (preds.: Franjo Mirtič, ppreds.: Marija Repar, taj.: Alfonz Tomat, blag.: Mirko Repar). — 31. marca: Dravlje (preds.: Lojze Kunovar, ppreds.: Angela Brecljnik, taj.: Franc Čarman, blag.: Rozka Babnik).

TEČAJI

Novomeški pododbor je priredil v dnevih 21., 22. in 23. februarja prosvetno-organizatorični tečaj, katerega je obiskovalo 46 tečajnikov. Tečaj sta vodila predsednik tov. Cvetko Zorko in pododborov tajnik tov. Rems. Predavali so: predsednik Zveze tov. Ivan Kronovšek, predsednik pododbora tov. Cvetko Zorko, ing. Zupanič, ing. Kotlovšek, dr. Červinka, ekonom Vrisk, ing. Ferline, Andrej Šifrar, živinozdravnik Vandot, svet. Durini, vodja Tofant, K. Štrbenk, ing. Peternel, ing. Cirjak in dr. Trošt.

Pododbor za k r š k o okrožje je priredil pod vodstvom tov. Ivana Bavdaža celodnevni tečaj v cepljenju, katerega se je udeležilo 49 članov in kmetских fantov.

Prikrojevalni tečaj se je vršil od 4. — 19. marca t. l. v Sv. Marjeti ob Pesnici z zaključno razstavo izdelkov. Vodila ga je Zvezina prikrojevalna učiteljica gđe. Danica Pugljeva.

IGRE

Naša društva so priredila v zadnjem času sledeče igre: Draga pri Stični: dne 24. februarja drama »Naša kri«; Studenice pri Poljčanah dne 3. marca igra: »Tihotapec«; Zaplana: dne 3. marca burki: »Maks in njegova nevesta« in »Izposojena soproga«; Donačka gora: igra »Razvaline življenja«; Dvor pri Žužemberku: dne 19. marca veseloigro: »Tetka na konju«; Hum pri Ormožu: veseloigra »Dve nevesti«; Teharje: dne 10. marca veseloigra »Rodoljub iz Amerike«; Vojnik: dne 31. marca drama »Domen«; Št. Jurij ob j. ž.: dne 16. in 17. februarja igra »Vrnitev«.

PREDAVANJA IN RAZNO

Kmetško-mladinsko zborovanje Ptujkega Pododbora. V nedeljo, dne 3. marca t. l. se je vršilo uspelo kmetško-mladinsko zborovanje, na katerem so ob jako veliki udeležbi govorili: preds.: pododbora tov. Joško Tomažič, delegat Zveze tov. dr. Igor Rosina, ban. svet. tov. Šolar ter zastopniki društev Hum, Hajdina, Središče, Sv. Lovrenc, Sv. Bolfenk, Naraplje in Sv. Urban.

Donačka gora: 24. februarja — ban. svet. Cornjak Vinko »O kmetских organizacijah in njih pomenu« (ob priliki ust. obč. zbora).

Uršna sela: 25. februarja — tov. dr. Jože Trošt »Namen in pomen Društev kmetских fantov in deklet« (ob priliki ust. obč. zbora).

Dvor pri Žužemberku: 20. januarja — tov. ravnatelj Mervič: »Kmetijstvo in delo naših društev«.

Št. Pavel pri Preboldu: 24. februarja — učitelj g. Stane Mikuš: »O življenju kmetских družin«.

Mirna peč: 3. marca — tov. K. Šterbenk: »O pomenu organizacije in kmetkega gibanja«, 10. marca — tov. Udovič: »O pomenu kmetkega tiska«, 17. marca — vet. svetnik g. Vanodt: »O živinozdravstvu«.

Ponikva ob j. žel.: 24. februarja — tov. Bole: »O pomenu kmetko-mladinskih organizacij«.

Draga pri Stični: 10. marca — predsednik Zveze tov. Kronovšek: »Kaj je namen Društva kmetkehi fantov in deklete«.

Skoke na Dravskem polju: 10. marca — tov. dr. Igor Rosina: »Smernice za uspešno udejestvovanje kmetke mladine v organizaciji«.

Birčna vas: 3. marca — tov. ravnatelj Merič: »Namen in pomen Društva kmetkehi fantov in deklete« in tov. K. Šterbenk: »Kmetška vzgoja in kmetška mladina«.

Št. Jernej: 10. marca — tov. ravnatelj Merič: »V organizacijah kmetke mladine je bodočnost kmetkega naroda«.

POSKUSNI KROŽKI

NAVODILA GLEDE TEKMOVANJA V PRIDELOVANJU KROMPIRJA

Ing. Sadar Vinko

Sadili homo vrsto oneidovec ali kresnik.

Krompirjeva njiva je bila v jeseni globoko preorana (20 cm). Hlevski gnoj je bil navožen in podoran pravtako v jeseni. Na ha sme priti največ 60 voz gnoja po 10q.

Spomladi je zemlja plitko preorana in potrošen umetni gnoj. Na natečajno parcelo, ki meri 204 m², sme priti največ 10 kg 40% kalijeve soli in 5 kg superfosfata. Drugih umetnih gnojil letos ne homo uporabljali. Umetni gnoj se mora plitko podorati. Odbere se natečajna parcela, ki ne sme ležati na začetku njive. Leži naj čimbolj sredi njive. Tamkaj je najbolj na varnem.

Natečajna parcela meri 204 m², če izbereš 10 vrst krompirja, ki je sajen v vrstah 60 cm narazen, v dolžini 34 m. Okoli parcele napravi majhne presledke ali jo na drug primeren način zaznamuj!

Za sajenje vzameš le 50 — 75 g težke gomolje, torej kot jajce velike, 4 — 5 cm debele, nerezane, s 6 — 8 zdravih očes. Semenski krompir preglej, če nima na prerezu črnega kolobarja! Tak ni za seme. Tudi nitav krompir ni zato. Skupno je potrebno 60 kg semenskega krompirja.

Saditi se sme le na dva načina in sicer:

1. Njiva se zravna, z dvojakom se potegnejo brazde, 60 cm narazen. V brazde se posadi krompir z roko 40 cm vsaksebi. Z motiko se jarki zadelajo in zemlja se zravna.

2. Njiva se zravna, začrtajo se vrste (redi) 60 cm narazen. Krompir se sadi pod motiko.

Oskrbovanje.

Ko krompir ozeleni se okoplje. Zapiše se dan, ko je ozelenelo prvih deset grmušeljnove in dan, ko je ozelenelo vsaj 60 grmušeljnove v isti vrsti.

Krompir se še enkrat okoplje in nazadnje osiplje. Škopili (z galico) krompirja ne homo. Pač pa moramo:

1. odstraniti vse grmušeljne, kjer se opazi črna noga;

2. zanamovati (namazati z apnom) vse rastline, ki se jim listje kodra in zvija, ki se prezgodaj posuše in ki ne cvete belo.

Krompir se sme izkopati šele, ko je cima suha in ko se kožica ne da več zbrisati (odrgniti) z gomoljev.

Potrebno je, brati zdravo gomolje posebej in posebej vse zaznamovano. Vsak kup je potrebno stehtati. Zdrav krompir je pa še potrebno prebrati v tri skupine: drobnega izpod 50 g posebej, semenskega, ki tehta 50 — 100 g posebej in zase zopet jedilni krompir, ki je težji od 100 g.

Za časa rasti je potrebno krompir stalno opazovati in vpisovati vse važnejše dogodke v zapisnik.

V zapisnik se vpisujejo ti-le podatki:

1. Kdaj je bila zemlja orana, bodisi jeseni, bodisi spomladi, kako globoko in kdaj je bila pripravljena za setev?

2. Kdaj in kako je bila zemlja pognojena?

3. Kdaj je bil krompir posajen?

4. Kdaj je ozelenelo prvih 10 grmušeljnove v vsaki vrsti in kdaj je ozelenelo v vsaki vrsti vsaj po 60 grmušeljnove?

5. Koliko gomoljev ni ozelenelo?

6. Kdaj je prvič, kdaj drugič okopavan in kdaj je krompir osipan?
 7. Koliko rastlin si izruval radi bolezni?
 8. Koliko si zaznamoval kodravih in koliko plesnivih rastlin?
 9. Koliko je bilo drugocvetnih rastlin?
 10. Kdaj je bil krompir izkopan?
 11. Koliko je pridelek:
 - a) zdravega: drobnega, semenskega, de-belega;
 - b) bolnega krompirja v kg.
 12. Vremenska in splošna opazovanja.
- Ocenjevanje nasada bo po točkah in sicer bo vseh dosegljivih točk 50 in sicer:

1. za pripravo zemlje največ 7 točk
2. za gnojenje največ 3 točke
3. za enakomernost nasadov v
4. za oskrbovanje največ 7 točk
5. za izbiranje največ 14 točk
6. za spravljajanje največ 3 točke
7. za višino in kakovost prid. največ 7 točk
- rasti in cvetu največ 3 točke
8. za beleženje opazovanj,
9. za samostojnost v delu in
10. za samoobrezovanje največ 6 točk

Skupno 50 točk

Komisijski ogled se bo vršil ob cvetu in ob spravljajanju.

NA DELO ZA JANŽETOV DOM!

Ako hočemo uresničiti zastavljeni cilj in se našemu borcu, tov. dr. Janžetu Novaku vsaj nekoliko oddolžiti za njegov trud, ki ga je vložil v naše kmetško mladinske organizacije, tedaj je že skrajni čas, da nehamo s suhoparnimi članki in razpravami o vrednosti in pomenu istega, ter začnemo z resnim in stvarnim delom.

Predvsem hočem opozoriti naše okrožje, da nujno izvede organizacijo ter pozove one tovariše, ki bodo prispevali les za zgradbo, da ga nemudoma posekajo, kajti čas sečnje je samo še ta mesec; drugače bomo primorani zopet čakati — kakor lansko leto — na poznejšo sečnjo. Treba je pa tudi, da se les osuši, kar bo znatno olajšalo delo pri zgradbi. Prav tako je treba propagande za finančna sredstva, kakor tudi razne prošnje za znižano ceno pri nakupu cementa itd.

Tudi ostalega dela ne bo možno opraviti na enkrat, ampak postopnema, enkrat nekaj,

drugič zopet nekaj. Če resnično želimo, da bo dom stal že do prihodne zime, tedaj je treba tudi resnično delati. Predvsem je važno, da se takoj odpravijo razna trenja, ki obstojajo med nekaterimi tovariškimi društvi radi kraja graditve doma.

Če bi usoda nam ne ugrabila našega Janžeta, bi prav gotovo že stal planinski, smučarski dom na Kureščku!

T. Š., fant iz izžanskega okrožja

RAZGLEDNICE »JANŽETOV DOM«

Vse one, katerim smo bili svoječasnno poslali v razprodajo razglednice in ki še denarja niso nakazali, prosimo, da to store — kolikor so razglednice že prodali. Onim pa, ki jih še niso razprodali, priporočamo v posnemanje one najbolj vnete častilce Janžetovega spomina, ki so nam kot prvi, v najkrajšem času poslali izkupiček za poslane razglednice.

Vse cenj. naročnike »Grude« vljudo opozorjamo, da morajo poravnati naročnino vsaj za prvo polletje do izida prihodnje številke, ker jim bo sicer pošiljanje »Grude« z majsko številko ustavljeno.

UPRAVA

Skozi vse mučne dobe naše zgodovine je vas bila in ostala buden čuvar narodnih pridobitev in izvor moči v vseh lepih izrazih narodnega genija.

Delati v smeri kulturnega in gospodarskega dviganja naše vasi — ob strogem čuvanju njenega narodnega značaja — pomeni odgovarjati dolžnostim sedanjosti in zahtevam našega zdravega in uspešnega razvoja v bodočnosti.

Viteški kralj Aleksander I. Zjedinitelj

Ali veš?

ALI VEŠ?

1. Katere so glavne napake naših govedorejcev?
2. Kaj razumemo pod pomlajevanjem travnikov?
3. Kaj je »prenešeni« delokrog občine?
4. Ali ima nujni dedič pravico do potrebnega vzdrževanja?
5. Kakšna naj bo kmetška zbornica?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA, STAVljena V ZADNJI ŠTEVILKI:

1. Beljakovine potrebujejo piščanci, dokler rastejo in kokoši-nesnice, nepotrebne pa so odraslim puranom, gosem in kopunom, ki jih pitamo.

Kuretina na kmetjskih domovih, ki ima popolnoma prost izlet, poleti beljakovin sploh ne pogreša. Nežni mladi poganjki deteljic in drugih rastlin jih imajo dosti. Še več jih pa najdejo v raznih hroščih, gosenicah in drugih žuželkah.

Zelo pa manjka beljakovin v zimski hrani, kajti žitarice jih imajo premalo; zlasti v koruzi jih primanjkuje, kuhana krma iz krompirja in korenstva pa je skoro čisto brez njih. Nekaj beljakovin je v dobrih pšeničnih otrobi, toda še to je premalo; zato pa je tako malo zimskih jajc. Potreben je dodatek v obliki mesnih odpadkov, ribje ali krvne moke, posnetega mleka, fižola, oljnatih tropin, posušenih hroščev in mladih posušenih deteljic.

Ing. W.

2. Umetni travnik mora dajati kar največ krme. Krma mora biti kar najboljša; to pa zavisi od vrste krmskih rastlin na travniku. Po košnji naj rastline hitro odženejo, travna čuša naj obstoja iz nizkih in visokih trpežnih trav.

Ing. S.

3. Osnovna samoupravna edinica je občina. Predvidena je tudi sreska samouprava s posebno zbornico, kamor bi poslali svoje zastopnike prebivalci enega sreza, dalje pa tu-

di banovinska samouprava, ki bi tudi imela svojo skupščino. Govori se, da se bodo že letos vršile volitve v banovinsko skupščino, kjer bi sedeli od prebivalcev ene banovine izvoljeni poslanci.

4. Pri dednem nasledstvu otrok iz poslednje volje se le tedaj kaj vračuni, ako je to zapustnik izrecno odredil. Nasprotno mora otrok pustiti, da se vračuni tudi pri zakonitem dednem nasledstvu to, kar je dobil od zapustnika za časa njegovega življenja v namene, ki so navedeni v zadnji številki. Vuuku se vračuni v dedni delež ne le, kar je prejel neposredno sam, marveč tudi to, kar so sprejeli na ta način njegovi roditelji, na katerih mesto stopa.

Kar so roditelji razen omenjenih primerov naklonili otroku, se smatra za daritev, in se ne vračuna, ako si roditelji niso izrecno izgovorili povračila.

Roditelji morejo otroku vračunanje tudi pri zakonitem dednem nasledstvu izrecno odpušiti. Ako bi se pa potrebna vzgoja in preskrba ostalih otrok ne mogla pokriti ne iz njihove lastne, niti iz imovine roditeljev, mora otrok pustiti, da se vračuni to, kar je prejel naprej v navedene namene v oni meri, kolikor je potrebno za vzgojo in preskrbo njegovih bratov in sester.

Prejemki se vračunajo v dedni delež s tem, da dobi vsak otrok isti znesek še pred delitvijo. Ako za to ni zadosti zapuščine, ne sme sicer otrok, ki mu je bila prej dana prednost, zahtevati dednega deleža, pa tudi siliti ga ni moči na povračilo.

Pri vsakem vračunjenju se določi, ako prejemki niso bili gotovina, marveč druge premičnine ali nepremičnine, vrednost slednjih po času prejema, prvih pa po času pripada dedščine.

5. Razni poklici in stanovi imajo svoja zakonita zastopstva, tako n. pr. delavci, odvetniki, notarji itd. Naloga teh zastopstev je, da ščitijo interese svojih članov, jih zastopajo pred oblastmi in javnostjo, skrbijo za njihov gospodarski napredek itd. Ali je zato čudno, če tudi kmetje zahtevamo svojo zbornico, ki bi zagovarjala in ščitila naše interese! Stara je že ta naša zahteva, toda do danes še ne izpolnjena. Upajmo, da so govorice o skorajšnji ustanovitvi neodvisne kmetške zbornice resnične!

Ogrski visokošolci zahtevajo izvedbo agrarne reforme v državi, ki je na Ogrskem reš pošteno potrebna. Ugotovili so namreč, da poseduje 1,000.000 majhnih posestnikov samo 250 jutrov zemlje, dočim je pa 5,500.000 jutrov zemlje v rokah 1.131 veleposestnikov.

Razveseljivo je dejstvo, da ogrski visokošolci odklanjajo sedanj način revizionizma t. j. zahteve po popravil državnih mej v korist Ogrske. Visokošolci so namreč mnenja, da pomenja propaganda za revizijo samo nepotrebno trošenje denarja in da ta propaganda samo škoduje Ogrski in ogrskim manjšinam v sosednjih državah.

KMETSKA PROSVETA

v Ljubljani, društvo, ki že dolgo ni delovalo, je zopet oživel. Na zadnjem obnem zboru, ki je bil dne 25. februarja t. l., je bila sklenjena popolna reorganizacija, katero naj izvede novoizvoljeni odbor pod predsedstvom ravnatelja Frana Trčka. Želimo novemu odboru, v katerem so odlični naši pokretaši, veliko uspehov!

NOVA OBZORJA

Pod tem naslovom je pred kratkem začela izhajati nova mladinska revija, ki uvodoma pravi sledeče:

»Današnji mladi rod dorašča v izrednih prilikah. Živimo v dobi velikih nasprotij, v kaosu gospodarskega, kulturnega in političnega življenja. Družba kaže vedno jasneje dvojno lice: na eni strani delavne množice, obubožane in izmозgane, na drugi — privilegiranci, ki so se dokopali čez hrbte teh množic do bogastva in razkošja. Na enem bregu se zbira mladina, ki živi brezskrbno ter brezidejno življenje; saj se ji obeta prijetna in udobna bodočnost. Bučno se navdušujejo za preperle vzore, ne pozna bistva svojega naroda. To mladino pa obsipajo s cvetjem in ji vzklikajo... Na drugem bregu se peha in rine zdrav in svež mladi rod, ki je v zornih mladosti okusil laži življenja in jasno domel, da se mora povzpeti le preko trpljenja borbe in požrtvovalnosti vztrajno naprej v svojo lepšo bodočnost.

V času, ko se do skrajnosti čisti ozračje stare miselnosti in je mladi rod že radikalno prelomil s tradicijo ter uprl pogled v nova obzorja bližajoče se nove dobe, je potrebna mlademu rodu kmetijskega izobraženstva pravilna in jasna orientacija v spoznavanju razmer, v katerih živi. Nepravilni so nazori, da je izobraženstvo »sol naroda« njegova elita in vodilna plast. Čutimo, da smo sestavni del delavnega ljudstva. V tej dobi se mladi rod, ki se z muko prebija skozi šole, mora zavedati, da zavisi njegov obstoj od življenjskih pogojev kmetijsko-delavskega naroda.

Kot kmetijski sinovi se zavedamo dolžnosti, ki jih imamo do svojega naroda. Takole sme govoriti kmet: Prej da ste bili vi mestni ljudje, ali bogati ali visoki ali nizki, sem bil jaz. Drevo sem, vi pa ste listje. Vrelec sem, vi pa ste potok. Ogenj sem, vi pa ste njegov odsev. V kakšnih prilikah živi naš ponosni kmetijski narod sedaj? — Mi pa poznamo trpljenje kmeta in delavca. Presojamo razmere in položaj našega kmeta realno in ne skozi rožnata očala neke kmetijske romantike, ki je ni več, ker gledamo življenju naravnost v obraz in spoznavamo, kakšno je v resnici. Graditi hočemo iz osnov, ki so v polnem soglasju z narodnim bistvom. Naše delo naj doprinese k skupni zgradbi jugoslovanske kmetijske ideologije.

Izvir življenjskih sokov, doslednost, borbenost, požrtvovalnost — to je mladost. Le taka mladina bo mogla izoblikovati novemu času odgovarjajočo vsebino narodovega udejstvovanja in izživljanja.

Mladina — brodarji v bodočnost, v obzorja nova brez mej...!»

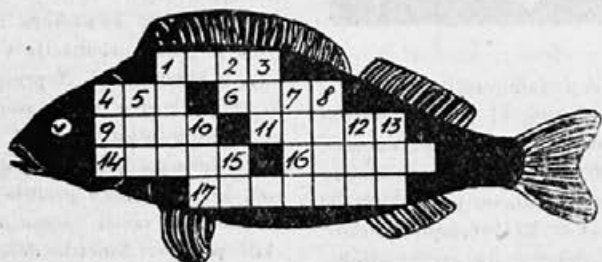
Listnica uredništva

Tej številki je priložena obljubljena priloga vzorcev, kar pomenja povečanje obsega »Grude« za 8 strani, vendar mi še vedno primanjkuje prostora. Moral sem zato zopet odložiti marsikatero prispevke.

Vsem cenj. naročnikom in sotrudnikom želim vesele velikonočne praznike!

Urednik

UGANKE

KRIŽANKA »RIBA«

Vodoravno: 1. moško ime, 4. veznik, 6. sveta gora v Grčiji, 9. domača žival, 11. sklon od »oral«, 14. trava, 16. grška érka, 17. država v U.S.A.

Navpično: 1. vinska trta, 2. veznik, 3. moško ime, 4. javni spis, 5. prostor v cerkvi, 7. petelin (srbh.), 8. slov. kralj (623—658), 10. oče, 12. je tisti, ki noče delati, 13. turški gospodar, 15. zemljiška mera.

REŠITEV KRIŽANKE »SLON«

Vodoravno: 1. kosa, 5. slonovina, 10. Ela, 11. Emona, 13. pozoj, 16. esej, 17. narod, 19. Ra, 20. re, 21. Danton, 24. ali, 25. a. D.

Navpično: 1. ko, 2. on, 3. so, 4. ave, 5. slon, 6. Lazar, 7. ime, 8. nos, 9. aneroid, 10. ep, 12. Ajan, 14. orel, 15. jo, 18. d. d., 22. na, 23. tla.

Mlad in napreden kmetovalec uporablja stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrhu priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

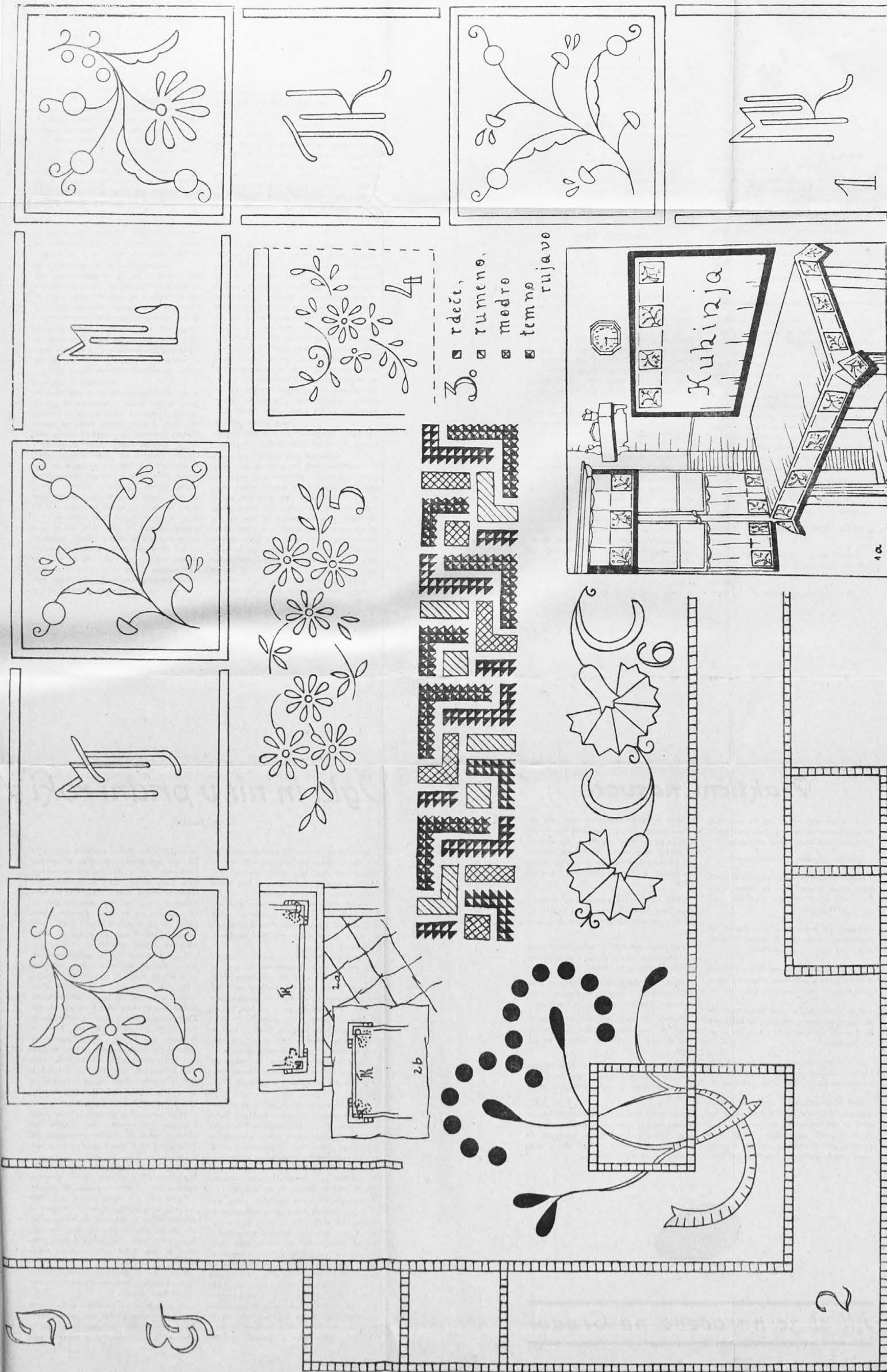
Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

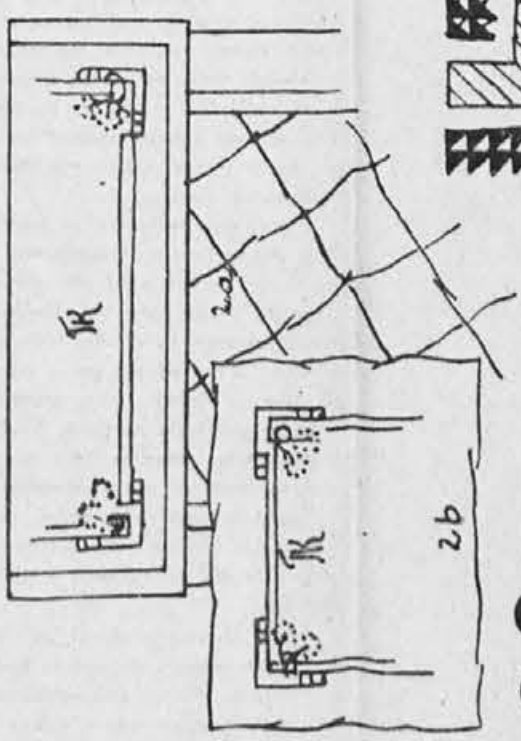
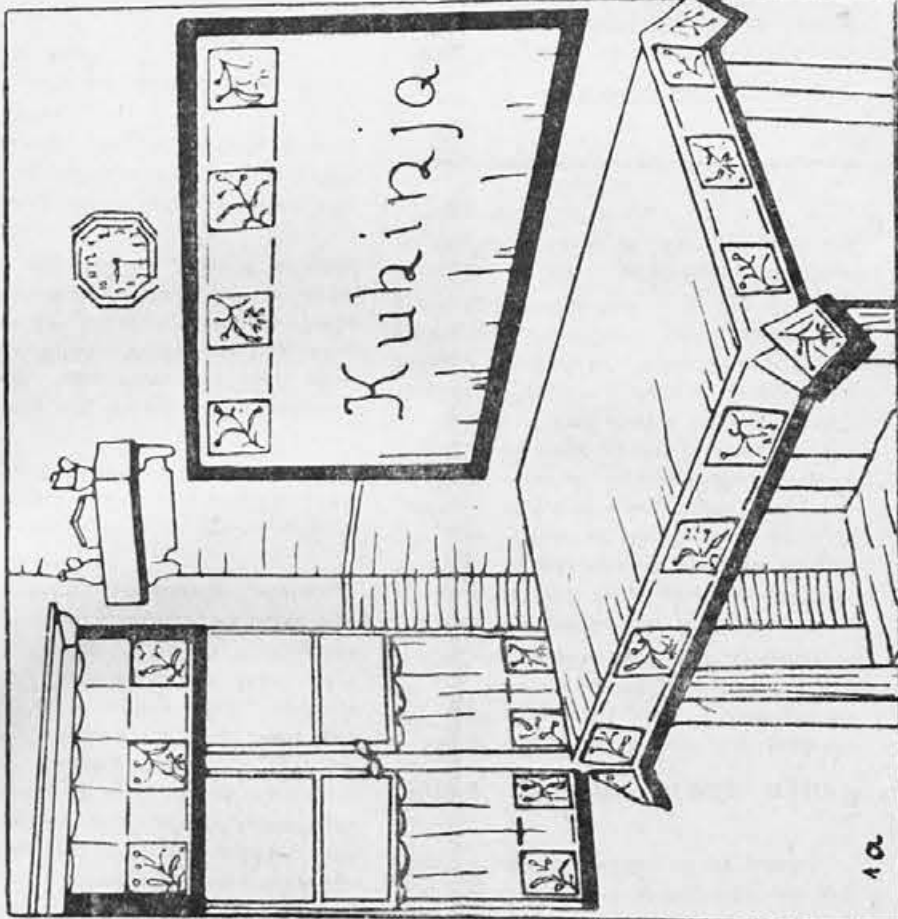
Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorница za dušik v Rušah.

3. 4
- rdeči,
 - rumeno,
 - modro
 - temno
- rujavo

2

Praktični nasveti

Ako napravimo madež, naj bo prva skrb, da ga čimprej odstranimo. Vsak svež madež se veliko lažje očisti, kakor pa starega.

Podajam nekoliko praktičnih nasvetov.

Madež od rdečega črnila odpraviš iz perila takò, da ga namažeš bolj na debelo z gorčico (zenfom). Pusti tako nekaj ur, nakar izperi gorčico proč.

Madeže od črnila spraviš iz volnene ali bombažaste tkanine, ako jo izpereš v fiziološki vodi, nato pa še v navadni vodi.

Madeže od črnila na pohištvu odpravimo, če dotična mesta namažemo z lanenim oljem, pomešanim z enako količino kisa.

Madeže od črnila iz usnja odstranimo tako, da namočimo krpo s hofmanovimi kapljicami in drgnemo po usnju toliko časa, da je madež izbrisan.

Črve v lesu odpraviš, če zmešaš čevljarški klej z žaganjem, prekuhaš in napolniš s to zmesjo vse luknje, napravljene od črvov.

Črvi, ki se nahajajo v cvetličnih lončkih, poginejo najhitreje, ako narežeš divji kostanj na majhne koščke, katere zaliješ z vodo in to pustiš, da se skuha. Ko je dobro prevrela, precedi vodo, jo pusti, da se popolnoma ohladi, potem pa z njo zalivaj cvetlice.

Blato iz obleke odstranimo tako, ako pustimo najprej, da se popolnoma posuši, potem ga pa iz blaga izkrtamo. Če ostanejo še kakšni vidni madeži, prerežemo krompir čez polovico in pomažemo z njim po obleki na blatnih mestih. Madeži bodo takoj izginili.

Blesk iz črnega žameta izgine, če namočimo črno volneno krpico v črni kavi in nalahko z njo brišemo po mestih, kjer se svetlika.

Baržunasti ovratniki se dajo očistiti z napol prerezano čebulo ali pa z amonijakom. Snažimo vedno proti vlaknu.

Madeži od likerja se očistijo najprej s krpico, namočeno v bencin, nato pa še v razredčenem alkoholu in potem v čisti vodi.

Madeže od smole očistimo iz suknega blaga, ako namočimo krpico v močnem spiritu ali etru in dalje časa brišemo po madežih.

Potne madeže iz svilnatega blaga odpravimo, ako madež pokrijemo s strto kreda, potem s pivnikom in nanj pritismo gorak likalnik.

Madeži od laka in drugih oljnatih barv se morajo najprej namakati v spiritu ali terpeninu. Potem se jih izpere z bencinom. Za snaženje teh madežev je tudi dobra voda, v kateri se je kuhal krompir.

Ali si že naročena na Grudo?

Igla in nit v pridni roki

Urh Jelka

Ročno delo je odsev in karakteristika ženske duše. Zgodovina ročnega dela sega v daljno preteklost. Že v starih egiptskih grobiščih so se našla različna ročna dela, kakor razne čipke, vezene, preproge i dr. Bil je običaj, da so mrtvecem dajali v grob njihove najljubše stvari, ki bi jim po njihovem mnenju mogle koristiti na drugem svetu. To je dokaz, kako so že stari narodi čislali ročna dela.

V srednjem veku so se bavili z ročnimi deli po večini razni samostani ter žene in hčere vitezov po gradovih. Samostani so izdelovali mašne prte in mašne plašče ter drugo okrasje za visoke cerkvene dostojanstvenike. Po gradovih pa so izdelovali razne okraske za obleke, kakor ovratnike in manšete ter pokrivala za glavo. Vezli in tkali so tudi krasne gobeline, ki so še dandanes dobro ohranjeni po gradovih in muzejih.

Razen vezanja so se začeli po malem baviti v 15. stoletju tudi s čipkarstvom. Trdnjša tla pa je čipkarstvo zadobilo v 16. stoletju.

Razne ohranjene zbirke iz 15. in 16. stoletja nam pričajo, da je bila klekljana čipka v Sloveniji, zlasti na Gorenjskem v kranjski okolici, že davno prav dobro poznana in izdelovana. Zaradi svoje trpežnosti in solidnosti je za namizno in posteljno perilo zelo priljubljena. Važno je pri tej čipki to, da je izdelana iz pravega lanenega sukanca, ker le taka je trpežna in se lepo pere.

Marsikdo bi izrazil pomislek, zakaj naj bi se uporabljala samo ročna čipka, ker je strojna tudi dobra. To ni tako! Strojna čipka se ne more niti najmanj primerjati z ročno. Zakaj? Ker ni nikdar tako lepo, trpežno in fino izdelana; stroj namreč ne more nikoli tako precizno in umetniško izdelati kakor roka. Zato tudi po vrednosti nista enaki. Strojno delana čipka se kmalu raztrga, zlasti pri pranju. Ne more so popraviti kakor ročna in zato nima potem nikake vrednosti več. Ročno izdelana čipka pa je umetnina, ki obdrži svojo vrednost do konca. Ročno delo lahko primerjamo z vsako

umetniško sliko. Kakor modelira kipar svoj lik, tako tudi ženska roka slika in modelira posamezne črte in like na svojem ročnem delu. Kako so bile čipke že od nekdaj priljubljene, vidimo tudi v tem, da so jih naše prababice živale na svoje narodne noše in bile ponesne na ta okras. Zgodovina nam pravi, da so dragocene čipke krasile tudi oltarje in kipe Matere Božje, ker so jo hoteli s tem še bolj počastiti.

Razen klekljanih čipk so priljubljene tudi živane (dalmatinske) čipke, potem zelo znane kvačkane čipke in čipke v file tehniki.

Da se je ročno delo visoko cenilo že od nekdaj, priča tudi to, da so visoki dostojanstveniki nosili razne okraske iz ročnih del. Tudi razne znamenite žene so čislale ročna dela in jih celo same izdelovale. Da se še dandanes rade bavijo z njimi, imamo lep zgled v naši kraljici-materi. Njeno Veličanstvo kraljica-mati Marija visoko čisla ročna dela in jih tudi sama izdeluje. Mnogokrat smo že videli, s kako veliko ljubeznijo se je oprijela ročnega dela in bila pokroviteljica raznih takih razstav.

Ni pa samo nekaj narodov, ki bi se bavili z ročnimi deli, ampak se bavi z njimi vsak kulturni narod. Orientu se ne moremo nadevati zaradi lepih, tkanih preprog, ki so tudi pristno ročno delo.

Kar se tkanja samega tiče, so gojili to vrsto ročnega dela že stari narodi, kar nam pričajo razne tkanine, izkopane iz grobišč.

Ročna dela so v okras povsod in se dajo različno in praktično uporabiti. Najprej si oglejmo čipke in vezene pri telesnem perilu. Vsaka žena, ki ima fin okus, bo segla le po ročni čipki. Čemu? Ker je lepa, praktična in ima vselej večjo vrednost kakor strojna.

Kako lepa je garnitura telesnega perila, ki je okrašena s fino ročno vezeno in ročno izdelano čipko.

Če pogledamo na posteljno perilo, si ga sploh ne moremo misliti brez ročnega dela. Tu moramo paziti predvsem, da je lepo in trpežno. Tega si vsaka žena napravi malo

več in boljše. O kako se pri tem lepo uporabi ročno delo! Malo bele vezenine, nekoliko toleda in pa lepa, ročno izdelan klekljana ali pa file čipka poleg. Take bale je lahko vsaka vesela. Ne gre, da mora biti tega perila mnogo; boljše je nekoliko manj, toda to res lepo. Tudi za namizno perilo, t. j. za razne prte, prtice (miljeje), pramene v omari za perilo, je potrebno ročno delo. Tukaj pride zopet v poštev belo in pisano vezenje v različnih vbodih, kakor luknjičastem, polnem, stebelnem in ploščatcm ter križci, ki se tako lepo naredijo na prtihi. Nadalje zavese, ki se lahko izdelajo v raznih tehnikah, celotne mrežaste (filet), lepe široke klekljane ali mrežaste čipke z resami ali čopki. Potem zavese v našem narodnem slogu z nageljci, vezenimi v barvah. Za jedilne garniture je treba vzeti le trpežno blago, ker se veliko perejo. Ločiti jih je v boljše in vsakdanje.

Perilo, bodisi telesno, posteljno ali namizno, naj bo preprosto, okusno in dobro. Z roko izvezeno in s solidnimi ročnimi čipkami okrašeno je najlepše in najcenejše. Lepo perilo je ponos in veselje vsake prave žene.

Če si nameravamo nabaviti kakšen prticek ali slično, moramo najprej premisliti, čemu ga bomo lahko uporabili in iz kakšnega materiala naj bi bil, da bo lep, poceni in za dalj časa uporabljen. Za vse to je pa treba precej previdnosti in premišljenosti.

Kako pa si bo dekle napravilo balo, ki bo ustrezala okusu in praktičnosti? Dobro je, da si vsako dekle po možnosti začne polagoma zbirati balo, tako, da je za nekaj časa kompletna. Le-ta pride vedno prav. Najprej si ogleda nekoliko po predalih omare, če je kaj blaga, ki bi se dalo lahko uporabiti v ta namen. Res, včasih ga najde nekaj, nekatera celo prav dosti in začne premišljevali, kako in kaj bi naredila iz njega. Večkrat se tudi še nekoliko posvetuje in že ima načrt. Najprej si je zamislila lepo posteljno garnituro. Ko je ukrojena in zašita, si omisli zanjo lep vzorec in prične vesti. Začne s toledom ajourjem, konča z vezeninom. Igla in nit se hitro pregibljeta in pridna roka hiti, da čimprej konča delo. Kako prijetno je gledati takega pridnega dekleta! Pa tudi njej sami je prijetno in zavest, da bo kmalu končano, jo še bolj podžiga. Tako se polagoma nabira bala in čez nekoliko časa je zadovoljno dekle že brani v omari.

Kako pa naj bo stanovanje opremljeno z ročnimi deli? Naše geslo je: predvsem okusno. Ni vseeno, kako razvrstimo in položimo razne vezenine, prte, prtice in dr. Vsak predmet mora imeti mesto, ki se mu najbolj prilega. Tudi v pogledu ročnih del moramo slediti duhu časa, potemtakem upoštevati to, kar bi bilo za sedanje razmere prikladno. Moda pravi, čim enostavnejše, tem lepše. Je pa tako tudi bolj higijenično kakor je bilo včasih. Koliko manj prahu in mnogo več sonca je v sodobnih stanovanjih. Kljub temu, da je zdaj vse bolj enostavno, se ročna dela vseeno lepo prilagajajo.

Preidemo najprej na kuhinjo. Ona je svetišče naše žene — gospodinje, v njej prebije pač največ časa.

Po navadi imajo zdaj v kuhinji čim manj navlake ročnih del, kakor prticekov za stene itd. Za kuhinjo zadostuje lep namizni prt, prticek za kredenco in pa lepe majhne zavese z draperijo za okno. To bi bilo popolnoma dovolj, okusno in higijenično, kar je zelo važno. Ta ročna dela naj bi bila vezena v barvah, in sicer enotno, kakor v modrem, rdečem in rujavem, v različnih odtenkih ene barve, ali pa tudi čisto v beli barvi. Seveda pride drugačen vzorec in druga tehnika za kuhinjske prtice, če so pisani, kot pa za bele. Priporočljivo bi bilo, da opustimo one tuje vzorce, kakor različne holandece i, dr., po katerih se vedno radi segajo naše žene in dekleta. Oprimimo se domačih vzorcev, ki jih imamo vendar toliko in tako lepih.

Spalnica. Tudi tukaj ne ljubimo navlake. Zopet naj velja prejšnje geslo, okusno in preprosto. Lepo posteljno pregrinjalo v file klekljani tehniki ali v vezanju naj bi bil prvi okras sobe. Dalje slede zavese ali zastori za okna, ki naj bi bili v skladu s posteljnim pregrinjalom. Mizo pokrijemo z lepim prtom, kolikor mogoče skladno z zavesami. Potem še nekaj prticekov-tablet za pod steklo, na nočni omarici in psihi, nato morda še par dekorativnih blazin in dovolj je ročnih del. Mizo lahko pokrijemo namesto s prtom tudi samo z miljejem, ki pokrije le mizno ploskev.

Kako pa si urediš ti, dekle, svojo dekleško sobico? Gotovo si želiš, da je udobna in veblija, tako, da bi lahko prijetno sanjala v njej in kovala svoje načrte za veselo bo-

dočnost. Vem, da jo hočeš imeti lepo in okusno urejeno. Kdo ti bo pripomogel k temu? Ročno delo! Kako prijeten je domek, ki ga zna okrasiti okusna ženska roka. Kakor spalnica, tako krasi tudi dekliško sobo zavesa, posteljno pregrinjalo in namizni prt. Majhen gobelinček se da okusno porabiti za dekorativno blazino. Okusnost te sobe poveča še lepa gobelin slika. Tudi krasne preproge v kelim ali smirna tehniki za svojo sobico moreš napraviti sama. Cvetlice, umetniške slike in kipi, vse to je v okras stanovanju, zakaj pa ne bi bila tudi ročna dela. Le-ta lahko visoko povzdignejo vsako stanovanje.

Če nam ostane potem še kakšna soba, ki jo hočemo uporabiti za jedilnico, ali slično, zopet gledamo, da bomo okusno razporedile ročna dela.

Ako imamo vrt, kamor lahko postavimo mize in stole, namestimo tudi tukaj ročna dela in to v obliki prtov. Material za to naj bo drugačen kot za sobno dekoracijo: lahko je bolj kompakten in tudi malo temnejši, ker je tak bolj praktičen, sicer bi se moral vedno prati.

Poleg raznih prtov, miljejev, tablet, slik, blazin itd. se dajo narediti v ročnem delu tudi najokusnejše ročne torbice, ki ostanejo vedno moderne.

Izdelki ročnih del naših deklet so zrelo kulture naše žene.

Opis vzorcev

Monogrami.

Štev. 1. Vzorec za kuhinjsko garnituro (glej sliko 1 a, kako se lahko uporabi). Iz dela se v stebelnem in ploščatem vbodu z modro ali rdečo prejico. Prt, zastorčki in drugo se vse obrobi z modro ali rdečo kontenino.

Štev. 2. Belo vezenje s toledo ažurjem, namenjeno za posteljno perilo. Vzorec je uporaben tudi za bel namizni prt (skica 2 a, 2 b).

Štev. 3. Bordura s križci se dela s prejico ali volno ter se jo lahko uporabi za okras otroških oblek, dekliških bluz, prtov i. dr.

Štev. 4. Vzorček za robec.

Štev. 5. Vzorček za telesno perilo (za garnituro).

Štev. 6. Vzorec v narodnem slogu, uporaben za otroški obleke ali za prtičke.

Kako delamo toledo ažur?

Ker je toledo ažur mnogo bolj priporočljiv glede trpežnosti, zlasti za posteljno perilo, se navadno uporablja, namesto navadnih ažurjev. Toledo ažur se dela takole:

Najprej se spulijo niti. Če je blago fino, se spuli več niti, če je grobo se jih spuli manj, pri srednje vrstnem blagu pa se spuli po 4 niti. Potem se reže in sicer, če so se spulile 4, se režejo 4 niti, ostale 4 pa pustijo. Tako se naredi do konca. Nato se začne ovijati. Vsak stebriček (t. j. skupaj 4 niti) se ovije po 4 krat. Potem začnemo z obšivanjem. Obšije se vse okrog in sicer v vsako luknjico po 4 vbode. Važno je tudi to, da se ovijanje in obšivanje toledo ažurja dela vedno na narobno stran.

Ovija se od leve proti desni s sukancem št. 30, obšiva pa se od desne proti levi s sukancem št. 50.

Tovarišice!

Evo, obljubljeni priloge vzorcev! Upam, da boste zadovoljne, čeprav morda priloga ni na višku in ni vseh Vaših nad uresničila. Povejte svoje mnenje, stavite predloge, nasvete, želje itd. — po možnosti bom upošteval.

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so mi pomagali z dejanji in nasveti pri tej prilogi, zlasti pa gđe. Jelki Urhovi, ki je požrtvovalno sodelovala.

Urednik

Povečanje prihrankov

Vam omogočamo kljub težkim časom.

Ničesar drugega Vam ni treba napraviti kot, da od svoje plače oziroma dohodkov odločite, četudi najmanjši, a zato stalni znesek za svojo bodočnost. Vse drugo Vam izvedemo sami, ako se zglasite pri nas.

Samo načrtno varčevanje Vam pri sedanjih pičlih dohodkih zagotovi, da dosežete načrt, cilj, za katerega je potreben denar (za izlet, tečaj, šolanje, zidavo, gospodarsko osamosvojitev, pre-skrbo za starost, bolezen ter doto i. t. d.). To je novi način štednje s katerim hočemo tudi nepremožnim pomagati do blagostanja.

Ravno zato se Vam obrestuje ta denar po izredno ugodni obrestni meri ter samo ob sebi umevno tudi redno izplačuje.

Na ta način spravite svoj prihranek varno, plodonosno, vsak čas razpoložljivo. Blagovolite se le obrniti pismeno ali osebno na

Hranilnico Dravske banovine

Ljubljana — Celje — Maribor

Pripročajte
in širite
GRUDO

KLIŠETE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun štev. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštunoobratno

*

SLATNAR

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavi: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju – večje stalne vloge po dogovoru.

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8. – 12. $\frac{1}{2}$,
in od 3. – 4. $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8. – 12. $\frac{1}{2}$ ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik – Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,300.000.-